

Balıkesir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası
Chamber of Certified Public Accountants of Balıkesir

Cilt/Volume : 4 Sayı/Issue : 2 Temmuz/July 2021 ISSN : 2618-5679 e-ISSN : 2619-9920

Ida

Academia

Muhasebe ve Maliye Dergisi
Journal of Accounting and Public Finance

Balıkesir SMMMO Adına Sahibi

Owner on Behalf of Balıkesir Chamber of Certified Public Accountants

SMMM Ertuğ ASLAN

Editör ve Yayın Kurulu Başkanı

Editor and Head of the Editorial Board

Prof. Dr. Hüseyin AKAY – İzmir Demokrasi Üniversitesi

Editör Yardımcıları

Vice Editors

Prof. Dr. Hakan AY – Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Cevdet Yiğit ÖZBEK – Kırklareli Üniversitesi

Doç. Dr. Özgür BİYAN – Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Zafer YALÇIN – Balıkesir Üniversitesi (Alan Editörü – Maliye)

Dr. Öğr. Üyesi Çağatay AKARÇAY – Marmara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa OĞUZ – Balıkesir Üniversitesi (Alan Editörü – Muhasebe)

Öğr. Gör. Şahin ZENGİN – Balıkesir Üniversitesi

Yayın Sekreteri

Editorial Staff

Hasan SEZGİN

Yayın Türü / Publication Type

Muhasebe ve Maliye alanlarında Türkçe yayın kabul eden, yılda 2 kez (Ocak ve Temmuz aylarında) yayınlanan ulusal, hakemli, bilimsek süreli yayın.

National, peer-reviewed scientific and periodical journal which accepts articles in Accounting and Public Finance in Turkish and publishes twice a year.

Dergimizin amacı; Muhasebe ve Maliye alanlarındaki bilimsel çalışmaların etik değerlere ve yayın koşullarına bağlı olarak değerlendirilmesi ve içerdiği görüşler yazarlarına ait olmak kaydıyla bilim camiası ve uygulamacılarla paylaşılmasıdır.

Aim of this review; evaluating of the submitted articles (scientific research or studies) in the disciplines of Accounting and Public Finance depending on our ethic policy and publication guidelines and sharing these articles' aspects, thoughts (which is directly belongs their authors) with scientific community and practitioners.

Yönetim Merkezi ve Yazışma Adresi / Headquarter and Inquiry Address

0.266 221 31 10 (Pbx)
0.266 221 34 40
0.266 221 35 50
0.266 221 35 95

0.266 221 31 55
0.543 892 51 31
0.533 925 65 21
www.blksmmmo.org.tr

idari@blksmmmo.org.tr
balikesirsmmmo@hotmail.com
Kasaplar Mahallesi Soma Caddesi
No. 123 Altıeylül/BALIKESİR

Kapak Tasarım: Hasan SEZGİN

Baskı: Taner Ofset San.Tic.Ltd.Şti. Hacı İlbey Mh. M.Akif Ersoy Cd. No. 25/B Altıeylül/BALIKESİR Tel. : 0266 239 77 92
E.Posta : tanerofset@gmail.com

Bu derginin tüm telif hakları Balıkesir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na aittir.

All copyrights of this journal are reserved by Chamber of Certified Public Accountants of Balıkesir.

Telif: Tüm hakları saklıdır. Bu derginin tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın ilgili hükümleri uyarınca, yazarın izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz. Kaynak gösterilmek koşuluyla alıntı yapılabilir.

Copyright: All rights reserved. According to code of Intellectual and Artistic Works Act, all or the particular parts of this journal cannot be summed, transmitted, stored without permission of the editorial board or/and the authors, mechanical, photocopying or reproduced in any recording system. Be quoted, provided the source displayed.

ISSN 2618-5679
E-ISSN 2619-9920

Bu dergide ileri sürülen fikirler, makalelerin yazarlarına aittir.
Bu fikirler Balıkesir SMMM'nun görüşlerini yansıtmaz.

Views expressed in this journal are those of authors.
Those views do not reflect the opinions of Balıkesir CCPA.

İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi Ulakbim Dergipark ve ASOS İndex
arşivlerinde taranmaktadır.

İda Academia Journal of Accounting and Public Finance is indexed by
Ulakbim Dergipark and ASOS Index archives.

ASOS
indeks

Makale Gönderme Adresi
For Manuscript Submission
www.idaacademia.org

Danışma Kurulu Advisory Board

Prof. Dr. Nalan AKDOĞAN - Başkent Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ALAGÖZ - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit ATAMAN - Marmara Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Başak ATAMAN GÖKÇEN - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ercan BAYAZITLI - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit GÜCENME GENÇOĞLU - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Rüstem HACIRÜSTEMOĞLU - Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Seval KARDEŞ SELİMOĞLU - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Beyhan MARŞAP - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ - Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Abitter ÖZULUCAN - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Yakup SELVİ - İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Elif SONSUZUOĞLU - Yakın Doğu Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma TEKTÜFEKÇİ - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ - Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Seyfi YILDIZ - Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hanife Dilek YILMAZCAN - Maltepe Üniversitesi
Dr. YMM Masum TÜRKER

Yayın Kurulu Editorial Board

Prof. Dr. Hüseyin AKAY - İzmir Demokrasi Üniversitesi
Prof. Dr. Volkan DEMİR - Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut KARĞIN - Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Musa GÖK - İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç. Dr. Fevzi Serkan ÖZDEMİR - Türkiye Büyük Millet Meclisi
Doç. Dr. Zafer YALÇIN - Balıkesir Üniversitesi
SMMM Ertuğ ASLAN

Sunuş

Değerli okurlar, akademisyenler ve meslek mensupları,

Bilginin paylaşıldıkça çoğaldığına olan inancımızla; bilimsel hayata katkıda bulunmak, bilimsel araştırmaların daha nitelikli hale gelmesinde ilgililere destek olmak, akademik bir meslek odası olarak meslek mensuplarımızın ve muhasebe uygulayıcılarının nitelikli bilgi ihtiyaçlarını temin etmek gibi hedeflerle yayın hayatına başladığımız IDA ACADEMIA Dergimizin sekizinci sayısında sizlerle bir aradayız. Dergimiz bu sayısında içerdiği birbirinden değerli araştırmalar vasıtası ile yayın hayatında süreklilik hedefine doğru emin adımlarla yürümektedir. Bu sebeple dergimizin yedinci sayısının vücut bulmasında emeği geçen tüm editör ve yayın kuruluna, hakemlere ve yazarlara bir kez daha teşekkürü bir borç bilirim.

Dergimizin daha nice nitelikli sayılarında kıymetli çalışmalarınızı yayınlamak dileklerimle saygılar sunarım.

SMMM Ertuğ ASLAN

Balıkesir SMMM Odası Başkanı

Editörden

Değerli İda Academia Okuyucuları,

Dergimizin sekizinci sayısında sizlerle buluşmaktan memnun olduğumu ifade etmek isterim. Bu sayıda iki makale ile karşınızda olmaktan mutluluk duymaktayım. Ocak 2022’de yayınlanacak olan sayımızda çok değerli yayınlarınızı yayınlamaktan mutluluk duyacağımızı bildirmek isterim.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Hüseyin AKAY

İzmir Demokrasi Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan V.

İçindekiler / Contents

Araştırma Makalesi

Ayça AKARÇAY ÖĞÜZ, Dudu TEKTAŞ

MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN TESPİT EDİLMESİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA

A Research on the Determination of the Financial Literacy Level of
Accounting and Financing Teachers

49

Araştırma Makalesi

Özen AKÇAKANAT, Esra AKSOY

KURUMSAL YÖNETİM VE DENETİM KALİTESİNİN İŞLETME
PERFORMANSINA ETKİSİ

The Effect of Corporate Governance and Audit Quality on Firm
Performance

71

MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN TESPİT EDİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA*

A Research on the Determination of the Financial Literacy Level of Accounting and
Financing Teachers

Araştırma Makalesi

Ayça AKARÇAY ÖĞÜZ¹ Dudu TEKTAŞ²

Gönderim Tarihi: 20.05.2021

Kabul Tarihi: 28.06.2021

ÖZ Günümüzde kişiler hem gündelik hayatta hem de geleceğe yönelik kararlar alırken bilinçli bir şekilde hareket etmek zorundadır. Değişen ve gelişen dünyamızda özellikle finansal ürün ve hizmetlerdeki çeşitliliğin artması nedeniyle kişilerin olası risklere karşı kendilerini koruyabilmeleri ve bu çeşitliliği fırsata dönüştürebilmeleri gerekmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde kişilerin finansal konularda bilinçsiz hareket ettikleri ve bunun sonucunda büyük kayıplar yaşadıkları görülmüştür. Bu yüzden kişilerin sağlıklı kararlar verebilmesi için finansal eğitim olarak finansal okuryazar olabilmeleri gerekmektedir.

Araştırma kısmında İstanbul Anadolu yakasında Mesleki ve Teknik Liselerde görev yapan muhasebe ve finansman öğretmenlerinden oluşan 148 öğretmenin finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal okuryazarlık düzeylerini artırma yolları incelenmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenirken frekans analizleri, T Testi ve Anova testi uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Yeterlilik, Finansal Eğitim, Para

JEL Sınıflandırması: M40, M41

ABSTRACT Nowadays, human beings have to act very carefully in both in their daily and future decisions. In our changing and developing world, especially due to the increase in the diversity of financial products and services, people need to be able to protect themselves against possible risks and then turn this diversity into an opportunity. As a result of the researches, it is seen that people act unconsciously in financial matters therefore they suffer big financial losses. Due to this reason people ought to take financial education in order to be financial literate to make healthy decisions.

In the research part, the financial literacy levels of 148 teachers who are accounting and finance teachers working in Vocational and Technical High Schools on the Anatolian side of Istanbul were examined and ways of increasing the financial literacy levels were examined. In the study, frequency analysis, T test and Anova test are applied to determine financial literacy levels of teachers.

Keywords: Financial Literacy, Financial Competence, Financial Education, Money

JEL Classification: M40, M41

*Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı'nda hazırlanan "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Mesleki Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹**Sorumlu Yazar:** Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, dudu28@hotmail.com

²Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, aakarcay@marmara.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesi finansal piyasalarda da etkisini göstererek, kişilerin sorumluluklarının artmasına ve alacakları kararların etkilerinin hayati değer taşımasına neden olmuştur. Özellikle ekonomik hayatta alınan kararlar geleceği önemli ölçüde etkilediği için kişilerin finansal konularda eğitilip bilinçlendirilmesi ön plana çıkmıştır. Ekonomik yaşama dair verilen eğitimlerin başında ise finansal eğitim ve finansal okuryazarlık gelmektedir.

Serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte finansal okuryazarlığa duyulan ihtiyaç artmaktadır. Son dönemlerde meydana gelen küresel krizler finansal okuryazarlığın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur. Finansal ürün ve hizmetlerde meydana gelen çeşitlilik kişilerin finansal kararları doğru şekilde almalarını zorlaştırmış ve risklere karşı zor duruma düşmelerine neden olmuştur. Finansal eğitim alan kişilerin dahi bu çeşitlilik ve gelişmeler karşısında finansal kararlarını sağlıklı veremedikleri yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır.

Finansal okuryazarlık sadece kişileri değil ülkelerin ekonomik kalkınmalarını da etkilemektedir. Özellikle ülkelerin vizyonlarını hayata geçirmeleri ve sağlıklı bir ekonomik büyümeyi sağlayabilmeleri toplumun finansal okuryazarlık düzeyine bağlıdır. Yani eğer ülkeler ekonomik olarak güçlü olmak istiyorlar ise bilgi açısından çok güçlü olmaları gerekmektedir. Çünkü bilgi, toplumların hem güç hem de özgüven olarak gelişmelerine katkı sağlamıştır.

Ekonomik sistemin geliştirilmesinin bir diğer yolu da finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilerek kişilerin bilgi sahibi olmalarından geçmektedir. Bilgi sahibi olan kişilerin birikimlerini uzun vadeli yatırımlara yönlendirmeleri sağlanabilmektedir. Yapılan bu yatırımlar sayesinde işletmeler ve devlet fon ihtiyaçlarının bir kısmını karşılayabilmektedir. Son zamanlarda gelişmiş ülkeler dâhil olmak üzere diğer gelişmekte olan ülkelerde insanların bir bölümü tasarruf yapmayarak hayatlarını devam ettirmektedirler. Nüfusun sürekli artış göstermesi ve doğal kaynakların gittikçe azalması sebebiyle ülkeler, finansal okuryazarlığın yükseltilmesi ve kişilerin birikimlerini yatırımlara dönüştürmelerine yönelik bir takım politika ve stratejiler geliştirmelidir. Ülkeler buna yönelik çalışmalar yaparak sosyal ve ekonomik hayatın iyileştirilmesini sağlamalıdır.

OECD finansal okuryazarlığı, finansal ürün ve kavramlar hakkında kişilerin bilgilendirilmesi veya alternatif seçenekler ile finansal risk arasında en iyi tercihi yapabilecek farkındalığa sahip olmak olarak tanımlamıştır (Temizel ve Bayram, 2011: 73-85). Yani finansal okuryazarlık kişilerin finansal ürün ve hizmetler hakkında bilgili olmasına ve alacakları finansal kararda riski göz önüne alarak bilinçli hareket etmelerine yardımcı olur. Bu sayede kişiler bütçe planlamasını yaparken gelir ve gider dengesini gözetir ve geleceğe yönelik sağlıklı kararlar alabilirler. Aileler ve kişilerin para yönetimi konusunda bilinçlenmesi, birikim, yatırım ve harcamalarında kısa, orta ve uzun vadeli hedefler belirleyebilmeleri ve bu finansal kararlar alırken geleceğe yönelik risk getiri dengesini sağlayabilmeleri finansal okuryazarlığın yaygınlaştırılması ile mümkün olabilmektedir. Öncelikle kişilerin finansal ürün ve hizmetlere güvenebilmeleri gerekmektedir. Bu güven ise finansal eğitim sayesinde edinilen bilgi ile oluşmaktadır. Herkes mevcut varlıklarından maksimum verim elde etmek ister ama hedeflerin gerçekleşmesi kişilerin alacakları finansal eğitim ve finansal okuryazarlık düzeylerine bağlıdır. Bundan dolayı, kişilerin finansal ürün ve hizmetler konusunda eğitilmesi, para yönetimi konusunda bilinçlendirilmesi ve finansal piyasalarda yer alan ürün ile hizmetler arasında doğru seçimler yapıp geleceğe yönelik yatırım ve tasarruf yapabilmeleri için finansal okuryazarlık oldukça büyük öneme sahiptir. Kısaca finansal okuryazarlık hem kişileri hem ait oldukları toplumu yakından ilgilendiren ve her geçen gün daha önemli hale gelen bir alan olmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Finansal Okuryazarlık Tanımı ve Önemi

Finansal okuryazarlık, 2000’li yıllardan sonra yaygınlaşmaya ve önem verilmeye başlayan bir kavramdır. Finansal okuryazarlığın finans literatüründe herkesin görüş birliği ile ifade ettiği genel bir tanımı yoktur. Finansal okuryazarlık kavramı her ülkede farklı tanımlandığı gibi araştırmacılar arasında da farklı tanımlanmaktadır. Kanada ve İngiltere “finansal yeterlilik” olarak adlandırırken, ABD, Avustralya ve diğer ülkeler “finansal okuryazarlık” terimi kullanmaktadır. Bunun yanı sıra, “ekonomi okuryazarlığı, finansal farkındalık” terimleri de bazı ülkelerde finansal okuryazarlık kavramı yerine finans literatüründe yer almaktadır (Kaderli, [2016](#): 92).

Finansal okuryazarlık, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) yaptığı tanımda ise; bireyler ve toplumun finansal refahı ve iktisadi hayata katılımını sağlamak amacı ile çeşitli finansal durumlara karşı kararları etkili şekilde alabilmek, finansal kavramlarla ilgili bilgi ve bu bilgiyi uygulayabilmek becerisi, güveni ve motivasyonu şeklinde açıklanmıştır (OECD, [2005](#): 4-47).

Finansal okuryazarlık terimi için farklı tanımlamalar yapılmakla birlikte iki temel faktör ön plana çıkmaktadır. Birinci tanım; tüketicilerin finansal açıdan refahlarını sağlamak ve devam ettirmek maksadıyla sahip oldukları mali kaynakları başarılı bir şekilde yönetecek kabiliyet ve kapasiteye sahip olmalarını sağlamaktır. Diğer tanım ise tüketicilerin sahip olduğu motivasyon, kabiliyet ve özgüven ile bilgi ve becerileri sağlıklı değerlendirebilmesidir. Finansal hizmet ve ürünlerin çeşitlerinin artmasıyla birlikte finansal piyasalarda meydana gelen fırsat ve risklerinde çeşit ve etki alanı da günümüzde artış göstermektedir. Bundan dolayı finansal okuryazarlık sayesinde, tüketicilerin finansal piyasalarda ki fırsatlardan en etkin şekilde yararlanması ve risklere karşı korunabilme yetenekleri geliştirilmektedir (TCMB, [2011](#): 2-6).

Finansal ürünlerin çeşitlerinin artış göstermesi finansal sistemin daha karmaşık bir hal almasına sebep olmaktadır. Bireylerin yapacakları borçlanma, yatırım, tasarruf ve harcama için çok fazla seçenek olması karmaşıklığı arttırmaktadır. Tüketiciler; internet üzerinden, kamu kurumu ve aracı kuruluşları sayesinde çeşitli tasarruf ve kredi enstrümanlarına çok kolay erişebilmektedirler. Bu gelişmeler neticesinde OECD ülkelerinde bulunan finansal tüketiciler, finansal piyasalarda daha aktif olarak rol oynayabileceklerdir. Tüketicilerin bazıları finansal piyasalarda, yatırım araçları değiştiği için ilk defa işlem yaparken bazıları da finansal kurumlarla kredi kartı anlaşması yapmakta ve kredi kullanmaya başlamaktadırlar. Bazıları ise ilk defa bankada hesap açtırmaktadırlar. Yani finansal piyasalardaki finansal araçların çok olması ve karmaşık olması sebebiyle finansal bilgisi olanlar için dahi anlaşılabilir hal alabilmektedir. Tüketicilerin çoğu karşılaşılan bu sorunlara karşı hazırlıklı olmamakla birlikte yeteri kadar finansal bilgiye de sahip değillerdir (Temizel, [2010](#): 16-17).

Finansal okuryazarlık, toplumun sadece belli bir bölümüne değil, ekonomik sistem içerisinde yer alan herkesi etkisi altına alan bir faktördür. Bu faktör; çalışanların emeklilik planlaması yapmasına, öğrencilerin eğitim masraflarını fonlandırılabilesine, aile fertlerinin ise geleceğe yönelik yatırımlarının planlanmasına ve yatırımcıların farklı finansal araçlar arasında tercih yapabilmesine katkıda bulunacak finansal kararlardan oluşmaktadır. Finansal okuryazar bilgisine sahip olan tüketici, üretici, yatırımcı ve bireyler ekonomi ve finans konusunda sağlıklı kararlar alabileceklerdir (Borodich vd., [2010](#): 71-86).

Finansal okuryazarlık kavramının tam olarak anlaşılabilmesi için finansal okuryazarlığa etki eden unsurlarında bilinmesi gerekmektedir. Bunlar (Öztürk, [2014](#): 19):

- Zenginlik-servet,
- Aile geçmişi,
- Sosyal-demografik özellikler,
- Zaman tercihleri,
- Umutsuzluk gibi unsurlardır.

2.1.1. Finansal okuryazar bireyin özellikleri

Kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artmasında finansal eğitimin önemli bir rolü bulunmaktadır. Finansal eğitim başta liseler ve üniversiteler olmak üzere bütün eğitim kurumlarında ders olarak verilmeli ve özel sektör de bu konuda teşvik edilmelidir. Özellikle bütçe, finans, sermaye, birikim, yatırım, tasarruf ve harcama gibi konularda kişilerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Birçok kurum ve devlet aracılığıyla kişilere verilen eğitimler sayesinde kişiler temel finans bilgi ve yeteneğine sahip olmaktadır. Kişiler bu bilgi ve beceri sayesinde finansal kararlarını sağlıklı bir şekilde vererek iş ve aile hayatlarında daha başarılı olurlar. Çünkü finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan ülkelerin gelişmişlik düzeyleri de yüksek olur.

Finansal eğitimin amacı kişinin finansal okuryazar olmasını sağlamaktır. Kişi finansal okuryazar olabilir ama bu onun finans alanında profesyonel veya uzman olacağını göstermez. Kişi finansal okuryazarlığı sayesinde hem kendisi hem de ailesinin geçimini karşılayacak şekilde finansal eğitim ve bilgiye sahip olmaktadır. Kişilerin finansal okuryazar olabilmesi için taşıması gereken özellikler şu şekildedir (Gökmen, [2012](#): 21):

- Parayı kontrol edebilmelidir.
- Finansal sistemin işleyiş kurallarını bilip başkalarına aktarabilmelidir.
- Finansal planlar oluşturabilmelidir.
- Bütçe oluşturabilmelidir.
- Etkili iletişim sağlayabilmelidir.

Kişiler finansal okuryazarlık sayesinde finansal açıdan kendilerini daha güçlü ve hazır görürler. Yapılan araştırmalarda, kişiler finansal okuryazarlık bilgisine sahip olduklarında, diğer kişilere göre aşağıdaki davranış şekillerini sergileme durumları daha çoktur (Capuano & Ramsay, [2011](#): 35-36):

- Daha çok gelir elde etmek,
- Daha çok tasarruf yapmak,
- Emeklilik için daha çok birikim yapmak,
- Borçları daha iyi kontrol edebilmek,
- Borç politikasını sağlıklı yürütmek,
- Gerçekçi bir şekilde finansal hedefler koyabilmek,
- Yeteneklerinin farkında olmak ve onları abartmamak,
- Finansal piyasalarda daha aktif olarak hareket etmek,
- İhtiyacını karşılayacak doğru ürünleri seçmek,
- Tüketicilerin haklarının farkında olmak,
- Bütçeleme ve finansal planlamayı daha etkili yapmak.

Yapılan araştırmalarda, finansal okuryazarlık seviyesinin kişilerin finans alanındaki bilgileri haricinde yaş, cinsiyet, eğitim gibi demografik özelliklerinden de etkilendiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Orta yaş sınıfında bulunan kişilerin yaşlı ve gençlere, erkeklerin kadınlara ve eğitim seviyesi yüksek olanların düşük olanlara göre daha iyi finansal okuryazar olduklarını belirtmiştir (Kılıç vd., [2015](#): 129-150).

Finansal okuryazar olan kişilerin sahip olması gereken özellikler şunlardır (Hogart & Hilgert, [2002](#): 1-7):

- Para yönetimi, varlıkların kullanımı, bankacılık, kredi, sigorta, vergi ve yatırım konusunda bilgili ve eğitilidir.
- Varlık ve para yönetiminde temel kavramları bilir.
- Finansal bilgi ve eğitimi sayesinde planlarını etkili yaparak finansal kararlarını uygulama potansiyeline sahiptir.

2.1.2. Finansal okuryazarlığın makroekonomik etkileri

Piyasanın verimli bir şekilde çalışmasının koşullarından birini de finansal okuryazarlık oluşturmaktadır. Kişilerde finansal konulara yönelik farkındalık oluşması ve beceriler kazanması ile OECD'nin ailelerin finansal hizmetlere uzun vadeli olarak erişebilmesini kolaylaştırması, ekonomik ve sosyal olarak da refah düzeylerine katkısı olacaktır. Kişilerin finansal yönetimi sağlam temellere dayandırması piyasaların daha rekabetçi bir konuma gelmesine etki yaparak ekonomik olarak büyümeye de destek sağlayacaktır. Finansal uzmanlar, krizlere yol açabilecek faktör ve senaryoları analiz ettiklerinde insanların finansal istikrarın yapı taşı olduklarını ve finansal okuryazarlığı temel yaşam becerisine dönüştürmeleri gerektiğini belirtmişlerdir (Hayta, [2011](#): 251).

Finansal okuryazarlık, kayıt dışılığı engellemesinden dolayı ekonomik açıdan önemlidir. Kişiler finansal okuryazarlık sayesinde kayıt dışı yapılan işlemlerin ekonomiye olan zararının farkında ve bilincinde olarak, kayıt dışı işlemlerden uzak durma yolunu tercih ederler. Hem devlet hem de piyasa kayıt dışılıktan olumsuz etkilenecek ve piyasaların işleyişinin verimli ve etkin çalışmasını engelleyecektir. Bu durum toplumun istikrar ve birliğine olumsuz yansıyacaktır (Satoğlu, [2014](#): 33).

Kontrol mekanizması ve finansal sistemin istikrarı bakımından da finansal okuryazarlık etkili olabilir. Son dönemlerde yaşanan küresel krizler incelendiğinde banka ve diğer finansal kuruluşların yüksek riski aldıkları gözlemlenmektedir. Eğer tüketiciler finansal konularda daha fazla bilgiye sahip olsalar idi, risk alırken seçenekleri değerlendirir ve riskli durumlara karşı tedbir alabilirlerdi. Bunun neticesinde bankalar yüksek riske girmekten kaçınabilecekti. Kısaca finansal okuryazarlık finansal kuruluş ve devletin işleyişini etkileyerek piyasaların daha düzgün çalışmasını kolaylaştırabilecektir (Gökmen, [2012](#): 49).

Özellikle son otuz yılda finansal krizlerin etkisi ülkemizde çok görülmüştür. Çok sayıda aile finansal krizlere maruz kalmış ve finansal açıdan yaşamlarını “bıçak sırtında” devam ettirmek durumunda kalmışlardır. Gelir dağılımında orta ve alt tabakada yer alan aileler finansal krizlerden fazla etkilenen taraf olmuş ve çare bulmakta güçlük çekmişlerdir. Aileler yeni varlık edinemeyip ve mevcut varlıkları koruyamadıklarından ve çocuklara miras olarak varlık bırakamadıklarından dolayı bu krizler toplumun genelinde görülmeye ve yaygınlaşmaya başlanmıştır. Her ne kadar toplumun refah seviyesinin düşmesine makroekonomik verilerdeki dalgalanmalar yol açsa da, kişilerin vermiş oldukları finansal kararların hatalı olması buna sebebiyet vermektedir. Bu nedenle toplumun refah düzeyinin artması sağlanmak isteniyor ise kişilere finansal eğitim verilmeli ve finansal okuryazarlık düzeylerinin artması sağlanmalıdır (Altıntaş, [2008](#): 36).

2.1.3. Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi

Finansal okuryazarlığın okullarda öğrencilere verilen ekonomi dersiyle başarıya ulaşması zordur. Kişiler iyi bir finansal eğitim alarak ve almış oldukları eğitimi yeterlilik durumuna getirerek finansal okuryazarlığın gelişmesine katkı yapabileceklerdir (Williams ve Kehiaian, [2012](#): 142-155).

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim ile geliştirilerek kişilerde finansal farkındalık seviyesinin yükseltilmesini sağlayabilir. Türkiye'nin şartları göz önüne alındığında, finansal okuryazarlık eğitimi verilmesiyle kişilerin yastık altındaki birikimlerinin bankacılık sistemine dâhil olmasını sağlamak en büyük faydalardan birisini oluşturmaktadır. Bankalarda mevduat hesabı açıp birikimlerini bankalara yönlendiren kişiler bankaların sağlamış olduğu ihtiyaç kredisi ve kredi kartı gibi finansal ürünlere kolayca ulaşabileceklerdir. Bu sayede finansal sistemin geliştirilmesine faydalı olurken aynı zamanda birikimlerin kayıt altına alınması mümkün olacak ve kişilerin refah düzeylerinin artmasına da katkı sunacaktır (Hayta, [2011](#): 54).

OECD'nin “Finansal Eğitim ve Farkındalık İlkeleri ve İyi Uygulamalara İlişkin Tavsiye” raporu ile hükümetlere aşağıdaki önerileri sunmaktadır (OECD, [2005](#): 3):

- Finansal eğitim, hükümetler ve diğer paydaşlar tarafından objektif ve adil bir şekilde teşvik edilmelidir.
- Finansal eğitim, okullarda başlayarak kişilerin erken yaşta eğitim almaları sağlanmalıdır.

- Finansal eğitim, finansal kuruluşların bir parçası olmalıdır.
- Finansal kuruluşlarda görev yapan personel için davranış kurallarını geliştirmeli ve ticari tavsiyeden finansal eğitim ayırt edilmelidir.
- Finansal kuruluşlar, anlaşılması zor belgelerin ve yapılan baskıların önüne geçerek; finansal sonuçları önemli olan uzun vadeli sözleşmelerin veya finansal hizmetlerin tüketicilerinin anlayıp kavrayabileceği şekilde kontrolünü sağlayarak teşvik etmelidirler.
- Birikim, borç, emeklilik ve sigorta gibi yaşamımızı etkilen unsurlar üzerine finansal eğitim programları düzenlenmelidir.
- Finansal programlar, olabildiğince birey veya belli grupları hedefleyip, onların finansal kapasitelerini geliştirmeye çalışmalıdır.
- Finansal müşteriler, dolandırıcılık gibi riski yüksek konularda, ücretsiz bilgi edinecekleri web siteleri ve çeşitli kampanyalar düzenleyerek önceden uyarı sistemi geliştirmelidirler.
- Kişilerin emeklilik planları ve geleceklerinin iyi yönetimi için, finansal eğitim vererek, bilgili olmaları sağlanmalı ve birikimleri ile gelirleri arttırılmalıdır.

2.2. Finansal Eğitim

Rekabetin şiddetli olduğu çağımızda kişilerin daha kaliteli bir hayat sürmeleri için mesleki olarak tam donanımlı olmaları gereklidir ama bu yeterli değildir. Kişiler yapmış oldukları birikimleri verecekleri hatalı kararlar ile yok edebilir veya performansı düşük olan yatırımlara yatırarak değerinin azalmasına yol açabilir. Bir başka husus ise, kişiler emeklilikten önce yaşadıkları hayat standardının emeklilik sonrasında da devam etmesini istediklerinden dolayı tasarrufa yönelirler. Ama kişilerde tasarruf bilinci yeteri kadar gelişmezse orta ve uzun dönemlerde hayat standartlarında düşüklük meydana gelerek refah düzeylerinin azalmasına yol açabilecektir. Geleceğe yönelik yapılan yatırımlarda ise kamu veya işveren yerine kişiler kendi kararlarını almak durumundadır. Bu sebepten dolayı, kişilerin alacakları yatırım kararları stratejik olarak daha önemli hale gelmiştir (Altıntaş, 2008: 21).

Finansal eğitim, kişi ve hane halkının yatırım ve tasarruf kararlarını vermelerinde daha bilgili olmalarını ve olumsuz durumlara karşı daha az maruz kalmalarını sağlaması açısından önemlidir. Finansal eğitim ile kişilerdeki finansal farkındalık da artarak, verecekleri kararlarda sorumluluk taşımalarını ve daha az riske girmelerini de sağlar (Hayta, 2011: 261).

Finansal eğitim kavramı OECD'ye göre; kişilerin finansal kavram ve ürünleri tanımlayarak, finansal riskleri analiz ederek fırsatları değerlendirme becerisini geliştirme sürecidir. Küreselleşme finansal piyasaları bütünleştirirken aynı zamanda karmaşıklıkların da meydana gelmesine sebep olmuştur. Finansal ürün ve hizmetlerin çeşidinin artması, kişilerin finansal karar almalarında finansal bilgiye daha fazla ihtiyaç duymalarını gerektirmektedir. Bu nedenlerden dolayı finansal okuryazarlık hayatın her aşamasında yer almalıdır. Sadece üniversiteye veya eğitim kurumlarına bırakılmamalıdır. Sivil toplum kuruluşları ve medya finansal okuryazarlık konusunda üzerine düşen görevleri yerine getirmelidir. Bankalarda mevduat hesabı açmanın yaygınlaşması, kredi kartı kullanımının artması toplumsal sorunlara sebep olurken, finansal ürün çeşitlerinin artması, finansal krizlerin ortaya çıkması ve finans kuruluşlarına olan güvenin azalması finansal okuryazarlığa duyulan ihtiyacı göstermektedir (Bayram, 2010: 15).

Başarı ile finansal eğitim arasında doğru orantı vardır. Yani finansal eğitim yaygınlaşırsa başarı da gelecektir. Kişilerde başarının artmasıyla bazı değişiklikler oluşabilmektedir. Bu değişiklikler (Gökmen, 2012: 21):

- Kişiler kısa vade yerine uzun vadeli planlar yaparak finansal kararları almayı tercih etmeli ve uygulamaya koymalıdır.
- Kişiler, finansal ürünleri öğrenme çabasını göstererek, her ihtiyacı için kredi kullanmamalıdır.
- Kişiler, tasarruf yaparak bütün kazançlarını harcama davranışı göstermemelidir.
- Kişiler, yapmış oldukları borcu ödeme noktasında, borcu borçla ödemek değil mantıklı çözümler geliştirme yoluna gitmelidirler.

- Kişiler, kredinin geri ödeme şartlarını iyi analiz etmeden kredi kullanma alışkanlığını değiştirmelidir.

Finansal eğitimin kişilerin finansal kararlarında ne ölçüde etki yapıp yapmadığını Hathaway ve Khatiwada araştırarak finansal eğitimin başarı seviyesini yükseltmeyi amaçlamışlardır. Yaptıkları araştırmalarda gelecekte yapılması planlanan programlarda dikkat edilmesi gereken bazı hususlar yer almaktadır. Bu hususlardan biri, eğitimi alacak olan kitlenin küçük gruplar şeklinde oluşturulması, diğeri ise finansal karar verilmeden önce finansal eğitimin verilmesi gerekliliğidir (Bayram, 2010: 25).

Finansal eğitim programı, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyine göre ait oldukları okullarda da verilebilir. Bunun yanı sıra medya kampanyaları, dergiler, kitaplar gibi araçlardan da yararlanılmalı ve eğitim panelleri, konferanslar da düzenlenebilmelidir. OECD, finansal eğitim programları için önem arz edecek olan; banka dışındaki paraları sisteme sokma, emeklilik planları oluşturmak için birikim ve yatırım yapma ve borç kullanma yöntemleri gibi konuları benimsemiştir (OECD, 2005: 10).

Günümüzde kişilerin hayatını finansal riskler farklı yönlerden etkilemekte ve bu sebeple finansal eğitim önemli hale gelmektedir. Finansal eğitimi önemli hale getiren unsurlar şunlardır (Işık, 2011: 82):

- Kişilerin almış oldukları finansal kararlardaki sorumlulukları fazlaştırmakta ve finansal piyasalarda oluşan riskler kişilere ve tüketicilere geçmektedir. Bu sebeple finansal piyasalarda işlem yapan kişilerin belli bir seviyede bilgi haznesi olmalı, riskleri analiz yapabilme durumu ve farkındalığı olmalıdır.
- Günümüzde finansal piyasalar daha karmaşık hale gelmektedir. Finansal ürünlerin karmaşık hale gelmesi ve sayılarının ve çeşitlerinin artmasından dolayı ürünlerde yeteri kadar şeffaflık olmaması sebebiyle kişilerin ürünler üzerinde doğru karar verebilmesi zorlaşmaktadır.
- Tüketicilerin borçluluk oranları dünya genelinde yükseliş göstermektedir. Piyasa yapılarının geçmişe göre daha serbest olması ve tüketimin özendirilmesi, rekabetin artmasına fayda sağlarken, genç girişimcilerin daha fazla borçlanmasına yol açmaktadır.
- Demografik yapıda meydana gelen kalıcı değişimler kişilerin finansal eğitim almasını gerekli kılmıştır. Hayat sürelerinin artması ve emeklilik sistemlerindeki gelişmeler kişilerin daha fazla bilgiye ihtiyaç duymalarına neden olmuş ve finansal eğitim almalarını gerekli kılmıştır. Özellikle devletin teşvik ettiği emeklilik sistemlerinin özel sektöre doğru kayması, kişileri kendi tasarruf ve yatırım planlarını yapmaya itmiştir. Bu da finansal eğitime duyulan ihtiyacı artırmıştır.
- Yapılan araştırmalar ve anketler sonucunda finansal okuryazarlık düzeyinin düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Özellikle gelir dağılımında alt tabakada olan kişiler, kadınlar vb. finansal okuryazarlık seviyeleri ortalamanın çok altında kaldığı belirlenmiştir.
- Finansal erişimin artırılmasında finansal eğitim önemli bir unsur olmakta ve çözüm ortaya koymaktadır. Bu yüzden finansal erişim ile finansal eğitim birbirinin tamamlayıcısı olmaktadır.

Finansal eğitim, kişilerin finansal araç ve hizmetleri tanıyabilmesi, finansal konularda plan ve program yapabilmesi ve kararlarını sağlıklı şekilde alabilmesini sağlamak için verilen eğitim olarak tanımlanmaktadır. Finansal eğitim, kişileri belki finans alanında uzman yapmaz ama kendi hayatlarını devam ettirebilme ve aile bütçesini oluşturabilmelerinde yardımcı olur. Harcama, birikim veya yatırım yaparken almış oldukları eğitim sayesinde finansal verilere ve bilgiye kolayca ulaşılabilir. Böylece finansal araç ve hizmetlerde seçim yaparken kişilere yol gösterir.

Kişiler için finansal eğitime ihtiyaç duyulmasının sebepleri (OECD, 2005: 10):

- Tahvil ve bono gibi finansal araçlar konusunda tüketicilerin finansal piyasalardaki karmaşık yapıdan dolayı karar verememesi.
- Finansal ürünlere teknolojinin gelişmesi sayesinde ulaşımın kolay olması ve finansal araçların sayısının artmasının kişilerin yatırım kararlarında kararsız olmalarına sebep olması.
- Kişilerin hayatın her anında parayla iç içe olması ve bunun ömür boyu devam etmesi,
- Finansal piyasalarda, eğitim ve gelir düzeyi iyi olmayan kişilerin olumsuz etki yapması,

- Kişilerin iyi bir emeklilik hayatı sürdürmek istemelerinden dolayı emeklilik sistemleri içerisinde primlerini değerlendirme çabalarının olması.

2.2.1. Türkiye’de ve dünyada finansal eğitim faaliyetleri

Finansal eğitim, yatırımcı ve tüketicilerin bilgilendirilmesi sayesinde kişilerin finansal ürünlere, risklere ve kavramlara yönelik performans ve farkındalıkların artmasını sağlamaktadır (SPK, [2014](#): 53).

Ülkemizde finansal eğitim üzerine yapılan araştırmalar neticesinde, kurumların sorumluluk ve görevleri birbirinden farklı olduğundan dolayı, farklı alanlarda birçok çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar kurumlara göre farklılık sergilemektedir. Bu farklılıklar sonucunda ülkemizde finansal eğitim üzerine ulusal bir strateji oluşturulamamış ve buna ihtiyaç duyulmuştur (Işık, [2011](#): 77).

Dünyada ve Türkiye’de son yıllarda finansal okuryazarlık düzeyinin artırılmasına yönelik kurum ve kuruluşlar tarafından birçok çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye’de finansal okuryazarlık çalışmalarında yer alan ve destek veren bazı özel ve kamu kuruluşları şunlardır:

- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,
- Sermaye Piyasası Kurulu,
- Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER),
- HABİTAT Derneği,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB),
- Borsa İstanbul (BİST),
- Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği,
- Özel Bankalar

Dünyada birçok kurum ve kuruluş tarafından finansal eğitim desteklenerek kişilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Dünyada finansal okuryazarlığa yönelik çalışma yapan kurum ve kuruluşlar ise:

- Dünya Bankası (WB)
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)
- Uluslararası Çocuk ve Gençlik Finans Kuruluşu (CYFI)
- Uluslararası Menkul Kıymet Komisyonları Örgütü (IOSCO)
- Uluslararası Yatırımcı Eğitim Forumu (IFIE)
- Avrupa Komisyonu
- Başkan’ın Finansal Yeterlilik Danışma Konseyi
- Finansal Okuryazarlık ve Eğitim Komisyonu (FLEC)
- Amerika Tasarruf Eğitimi Konseyi (ASEC)
- Amerikan Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - FED)
- Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission-SEC)
- Finans Sektörü Düzenleme Kurulu (Financial Industry Regulatory Authority - FINRA)
- Jumpstart Koalisyonu
- Finansal Eğitim Ulusal Vakfı (National Endowment for Financial Education - NEFE)
- Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi (National Council on Economic Education - NCEE), yer almaktadır.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

Araştırmanın amacı, “Mesleki, Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma” yaparak finansal okuryazarlık düzeylerini ölçmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma kapsamında muhasebe ve finansman öğretmenlerinin demografik özellikleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri incelenerek, öğretmenlerin finansal okuryazarlık seviyeleri tespit edilmeye çalışılmış ve bunun neticesinde finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi için öneriler sunulmuştur.

Bu araştırma, muhasebe eğitiminin verildiği, birbirinden farklı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde çalışan, muhasebe ve finansman öğretmenlerine yönelik olarak düzenlenmiş olan bir anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

İstanbul ili Anadolu yakasında Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde 170 (± 5) muhasebe ve finansman öğretmeni görev yapmaktadır. 170 muhasebe ve finansman öğretmeni hedef kitle sayısından ulaşılan ve anketi uygulayan 148 muhasebe ve finansman öğretmeni “tesadüfi örnekleme” yoluyla tayin edilmiştir. Bu sayı evrenin ortalama %87’sini temsil etmektedir. Araştırmada İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan; Ataşehir, Beykoz, Çekmeköy, Kadıköy, Kartal, Maltepe, Pendik, Sultanbeyli, Tuzla, Ümraniye ve Üsküdar ilçelerindeki 17 okulda görev yapan muhasebe ve finansman öğretmenine erişilmiş ve ortaya çıkan sonuçlar evrenin tamamına genellenmiştir. Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin ankete doğru cevaplar verdiği ve gönüllülük esasına göre anketi uyguladıkları varsayılmıştır.

Araştırma zaman, maliyet ve kontrol kısıtları sebebiyle 22.04.2019-03.05.2019 tarihlerinde yapılmıştır. Araştırmaya başlanmadan önce İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmacı tarafından ilgili makamlardan izinlerin alınması süreci tamamlanmasından sonra araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu ve “Finansal Okuryazarlık Formu” 148 kişiye yüz yüze ulaşılarak yapılmaya çalışılmıştır. Uygulama sürecinde başlamadan önce araştırmacı tarafından örneklem grubuna gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Örneklem grubundan sağlanan veriler çalışmacı tarafından toplanmış ardından uygun kodlamalar yapılarak SPSS 16.00 Windows paket programına aktarılmış ve analiz süreci başlamıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilmeye çalışılan anket formunun faktör yapısını belirlemek yani alt boyutlarını tespit etmek için açıklayıcı faktör analizi çalışması yapılmış ve analiz sonunda faktör yükü .30’un altında olanlar anket formundan çıkarılmıştır. Formun güvenilirlik çalışmaları kapsamında eş değer yarılar (paralel) yöntemi ve iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinden alınan bilgiler doğrultusunda parametrik ölçümlerde “t” testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) testi kullanılmıştır.

3.1. Araştırma Hipotezleri

Çalışmada “Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Mesleki Ve Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma”ya yönelik hipotezler şunlardır:

Hipotez 1

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından cinsiyet durumuna göre anlamlı bir ilişki yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından cinsiyet durumuna göre anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

Hipotez 3

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

Hipotez 4

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından medeni durumuna göre anlamlı bir ilişki yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından medeni durumuna göre anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 5

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin ailedeki kişi sayısına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin ailedeki kişi sayısına göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

Hipotez 6

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin hane halkı gelirine göre finansal okuryazarlık düzeyleri göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin hane halkı gelirine göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

Hipotez 7

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından mesleki kıdemine göre anlamlı bir ilişki yoktur.
- H_1 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri bakımından mesleki kıdemine göre anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 8

- H_0 : Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin okuldaki görevine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

- H₁: Finansal okuryazarlık anketine katılan İstanbul ili Anadolu yakasındaki Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin okuldaki görevine göre finansal okuryazarlık düzeylerinin en az biri farklıdır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Araştırma sürecinde araştırmacı tarafından örneklem grubuna yönelik olarak önce kişisel bilgilerle ilgili bilgi toplanmıştır. Daha sonra ise araştırmacı tarafından geliştirilen ve finansal okuryazarlık bilgisinin tespitine yönelik olarak hazırlanan “Finansal Okuryazarlık Formu” uygulanmıştır. Kişisel bilgilerde; cinsiyet, yaş, medeni durum, evinizde kaç kişinin yaşadığı, gelir durumu, eğitim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki göreve yönelik bilgi alınması hedeflenmiştir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen “Finansal Okuryazarlık Formu” hazırlanma sürecinde detaylı bir alan yazın taraması ve pratikte olan alan araştırması çalışması yapılmıştır. Yerli ve yabancı alan yazından elde edilen bilgiler bir araya getirilerek anket formu için gerekli olan madde havuzu hazırlanmıştır. Alan yazın ve saha araştırmaları ile beraber konu alanı ile ilgili yapılmış diğer çalışmalardan da yararlanılarak oluşan havuza farklı maddeler eklenmiştir. Bunun sonucunda 38 soruluk bir anket formu halinde son biçimi verilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu Beşli Likert Tipi olup örneklem grubundan; anket formundaki maddelerden kendilerine uygun olan; 1 (Kesinlikle Katılıyorum), 2 (Katılıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılmıyorum) ve 5 (Kesinlikle Katılmıyorum) seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Beşli Likert Tipi sorulara, ayrıca 5 tane çoktan seçmeli soru eklenmiş ve doğru olan şıkkın işaretlenmesi istenmiştir.

4. ARAŞTIRMAYA AİT BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu kısmında anket verilerinin analizi sonucu elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Bulgular bölümünün ilk kısmında demografik ve tanımlayıcı sorulara ait betimsel istatistikler, ikinci kısmında ise anket formu betimsel istatistikleri ve normal dağılım istatistikleri sunulmuştur. Anket formu ve alt boyutların normal dağılıma yakın oldukları saptandığından sonraki kısımda belirlenmiş hipotezlerin sınanmasında parametrik test tekniklerinden faydalanılmasına karar verilmiştir. Hipotez testlerinin sınanması esnasında normallik varsayımı ile birlikte aşırı uç değerlerin olmaması ve grup üye sayısının 30’un altında olmaması durumları da göz önünde bulundurulmuştur. İki grup arasındaki düzey farklarının tespiti bağımsız örneklem T-testi ile ikiden fazla grup arasındaki karşılaştırmalar ise Anova Testi ile yapılmıştır. Düzeyler arasındaki ilişkiler anket formunun normal dağılıma uyduğu fakat düzey değeri olarak kullanılan değişkenlerin ordinal türde oldukları göz önünde bulundurularak, Spearman Korelasyon Analizi ile incelenmiştir.

4.1. Bağımsız Değişkenlere Ait Bulgular

Araştırmada yer alan öğretmenlerin demografik özelliklerine göre 8 veri (cinsiyet, yaş, medeni durum, evinizde kaç kişinin yaşadığı, gelir durumu, eğitim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki görevi) incelenmiştir. Demografik özelliklerin analizi kişisel bilgi toplama formu değerlendirilerek betimleyici frekans ve yüzde dağılımları yapılmıştır.

Tablo 1*Araştırmaya Katılan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Kişisel Özellikleri*

Kişisel Özellikler		Frekans (F)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	79	53,4
	Erkek	69	46,6
Yaş	26-30 Yaş	11	7,4
	31-35 Yaş	58	39,2
	36-40 Yaş	24	16,2
	41 ve Üzeri Yaş	55	37,2
	Bekâr	32	21,6
Medeni Durum	Evli	108	73,0
	Dul/Boşanmış	8	5,4
	1	12	8,1
Evde Yaşayan Kişi Sayısı	2	29	19,6
	3	51	34,5
	4	45	30,4
	5 ve Üzeri	11	7,4
	4000 ₺'den az	1	0,7
Gelir Ortalaması	4001 ₺ - 6000 ₺ arası	46	31,1
	6001 ₺ - 8000 ₺ arası	42	28,4
	8001 ₺ ve üzeri	59	39,9
	Lisans	115	77,7
Eğitim Düzeyi	Yüksek Lisans	31	20,9
	Doktora	2	1,4
	1-5 Yıl	7	4,7
Meslek Kıdem	6-10 Yıl	48	32,4
	11-15 Yıl	29	19,6
	16 Yıl ve Üzeri	64	43,2
	Öğretmen	137	92,5
Okuldaki Görev	Müdür Yardımcısı	9	6,1
	Müdür	2	1,4

Tablo 1’de örneklem grubunun, 79’u (%53,6) kadın; 69’u (%46,6) erkek muhasebe ve finansman öğretmeninden oluşmaktadır. Öğretmenlerin 11’i (%7,4) 26-30 yaş grubunda; 58’i (%39,2) 31-35 yaş grubunda; 24’ü (%16,2) 36-40 yaş grubunda; 55’i (%37,2) ise 41 ve üzeri yaş grubunda yer

almaktadır. Cinsiyet durumu incelendiğinde öğretmenlerin 108'i (%73,0) evli; 32'si (%21,6) bekâr; 8'i (%5,4) ise dul/boşanmıştır. Evde yaşayan kişi sayısında ise öğretmenlerin, 12'si (%8,1) 1; 29'u (%19,6) 2; 51'i (%34,5) 3; 45'i (%30,4) 4; 11'i (%7,4) 5 ve üzeri kişi sayısından oluşmaktadır. Öğretmenlerin, 1'i (%0,7) ₺ 4000'den az; 46'sı (%31,1) ₺ 4001 - ₺ 6000 arası; 42'si (%28,4) ₺ 6001 - ₺ 8000 arası; 59'u (%39,9) ₺ 8001 ve üzeri geliri olan kişi sayısından oluşmaktadır. Eğitim düzeyleri değişkenlerine bakıldığında, 115'i (%77,7) lisans mezunu; 31'i (%20,9) yüksek lisans; 2'si (%1,4) ise doktora mezunudur. Tablodaki duruma bakıldığı zaman öğretmenlerin büyük kısmı lisans mezunu olmakla beraber yüksek lisans bitiren öğretmen sayısının da az olmadığı görülmektedir. Mesleki kıdem değişkenlerine bakıldığında, 7'si (%4,7) 1-5 yıl; 48'i (%32,4) 6-10 yıl; 29'u (%19,6) 11-15 yıl; 64'ü (%43,2) 16 yıl ve üzeri olarak görev yapmaktadırlar. Okuldaki görevleri değişkenlerine bakıldığında, 137'si (%92,5) öğretmen; 9'u (%6,1) müdür yardımcısı; 2'si (%1,4) ise müdür olarak görev yapmaktadır.

4.2. Finansal Okuryazarlığa Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında araştırmacının yaptığı uygulamalar sonrası örneklem grubundan toplanan verilerin analiz sürecinden geçirilerek oluşturulan hipotezlerin sağlanıp sağlanmadığına yönelik ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir. Yapılan veri analizinde demografik bilgiler yani bilgi formundan elde edilen verilerle anket formundan alınan değerler karşılaştırılmış, istatistiksel analiz sonuçları uygun teknikler kullanılarak yansıtılmıştır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Muhasebe ve Finansman Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan Aldıkları Puanların Ortalamaları, N Sayıları ve Standart Sapmaları

	Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Toplam Form Puanı	Erkek	69	131,49	13,39			
	Kadın	79	132,96	14,40			
					146	-,640	,523

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmanın örneklem grubunu oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak N sayıları, ortalamaları, standart sapmaları verilmiş ve “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farklılık cinsiyet değişkenine bağlı olarak “t testi” ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre erkek Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanların ortalaması 131,49; kadın Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanların ortalaması 132,96’dır. Bu iki grubun puanları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t(146)=-,640$; $p>0,05$).

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Yaş, Medeni Durum, Evde Yaşayan Kişi Sayısı, Hane Halkı Gelir Ortalaması, Eğitim Düzeyi, Mesleki Kıdem ve Okuldaki Görevi Değişkenine Göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan Aldıkları Puanların Ortalamaları, N Sayıları ve Standart Sapmaları

		N	Ortalama	Standart Sapma
Yaş Değişkeni	26 - 30 Yaş	11	129,73	15,05
	31 - 35 Yaş	58	131,69	14,74
	36 - 40 Yaş	24	129,54	12,10
	41 ve Üzeri Yaş	55	134,60	13,51
Medeni Durum	Bekâr	32	134,13	14,8
	Evli	108	131,56	13,71
	Dul/Boşanmış	8	134,50	13,35
Evde Yaşayan Kişi Sayısı	1	12	138,41	15,97
	2	29	132,06	14,44
	3	51	131,17	12,80
	4	45	131,20	14,09
	5 ve Üzeri	11	135,63	14,70
Hane Halkı Gelir Ortalaması	4.000 ₺’den az	1	136,00	.
	4.001 ₺ - 6.000 ₺ Arası	46	132,15	13,87
	6.001 ₺ - 8.000 ₺ Arası	42	131,05	13,49
	8.001 ₺ ve Üzeri	59	133,19	14,50
Eğitim Düzeyi	Lisans	115	133,28	14,45
	Yüksek Lisans	31	128,68	11,66
	Doktora	2	130,50	4,95
Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	7	137,00	12,87
	6-10 Yıl	48	130,67	15,48
	11-15 Yıl	29	130,55	12,13
	15 Yıl ve Üzeri	64	133,75	13,54
Okuldaki Görevi	Öğretmen	137	132,33	14,01
	Müdür Yardımcısı	9	131,22	13,55
	Müdür	2	133,50	16,26
Toplam		148	132,28	13,91

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin Yaş, Medeni Durum, Evde Yaşayan Kişi Sayısı, Hane Halkı Gelir Ortalaması, Eğitim Düzeyi, Mesleki Kıdem ve Okuldaki Görevi Değişkenine Göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan Aldıkları Puanların Değerlendirilmesine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Karelerin Toplamı	df	Karelerin Ortalaması	F	p
Yaş	Gruplar Arası	567,888	3	189,296	,978	,405
	Grup İçi	27.867,754	144	193,526		
Medeni Durum	Gruplar Arası	203,596	2	101,798	,523	,594
	Grup İçi	28.232,046	145	194,704		
Evde Yaşayan Kişi Sayısı	Gruplar Arası	691,706	4	172,926	,891	,471
	Grup İçi	27.743,936	143	194,014		
Hane Halkı Gelir Ortalaması	Gruplar Arası	126,853	3	42,284	,215	,886
	Grup İçi	28.308,789	144	196,589		
Eğitim Düzeyi	Gruplar Arası	523,272	2	261,636	1,359	,260
	Grup İçi	27.912,370	145	192,499		
Mesleki Kıdem	Gruplar Arası	505,803	3	168,601	,869	,459
	Grup İçi	27.929,839	144	193,957		
Okuldaki Görevi	Gruplar Arası	13,367	2	6,684	,34	,966
	Grup İçi	28.422,275	145	196,016		

Tablo 3 ve Tablo 4’te örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin; yaş, medeni durum, evde yaşayan kişi sayısı, hane halkı gelir ortalaması, eğitim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki görevi değişkenine göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanların ortalamaları, standart sapmaları ile bu değerlere uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları gösterilmiştir. Buna göre:

- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin yaş değişkenine göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:3-144}; 978; p > 0,05$).
- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin medeni durumuna göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla

yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:2-145;523}$; $p>0,05$).

- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:4-143;891}$; $p>0,05$).
- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin hane halkı gelir ortalamasına göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:3-144;215}$; $p>0,05$).
- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin eğitim düzeyine göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:2-145;1,359}$; $p>0,05$).
- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin mesleki kıdemine göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:3-144;869}$; $p>0,05$).
- Örnekleme oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin okuldaki görevine göre “Finansal Okuryazarlık Formu”ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f_{0,05:2-145;034}$; $p>0,05$).

Tablo 5

Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin “finansal okuryazarlık formu”nda yer alan “50.000 ₺ paranız var. Yıllık faiz oranı %10’dur. 5 yıl sonra ne kadar paranız birikir?” Sorusuna verdikleri yanıtların incelenmesi

	Cevaplar	N	%	Toplam
39. Soru	75.000 ₺’den fazla	62	41,9	148
	75.000 ₺	54	36,5	
	75.000 ₺’den az	21	14,2	
	Bilmiyorum	11	7,4	

Tablo 5’te Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”nda yer alan “50.000 ₺ paranız var. Yıllık faiz oranı %10’dur. 5 yıl sonra ne kadar paranız birikir?” sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Buna göre 75.000 ₺’den fazla cevabı veren 62 öğretmen varken, 75.000 ₺ cevabı veren 54 öğretmen, 75.000 ₺’den az cevabı veren 21 öğretmen, bilmiyorum cevabı veren 11 öğretmen bulunmaktadır.

Basit Faiz Tutarı = Anapara x Faiz Oranı x Birim Süre şeklinde hesaplanır. Bu hesaplama göre toplam biriken para tutarı 75.000 ₺ olmaktadır ve muhasebe ve finansman öğretmenlerinin 54’ü (%36,5) doğru yanıtı vermiştir.

Tablo 6

Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin “finansal okuryazarlık formu”nda yer alan “bugün tasarruflarınıza uygulanan yıllık faiz oranının %20 ve enflasyonun %28 olduğunu farz edin. 1 yıl sonra aynı parayla ne kadarlık alım yapabilirsiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların incelenmesi

	Cevaplar	N	%	Toplam
40. Soru	Bugünden fazla	1	,7	148
	Bugünle aynı	3	2,0	
	Bugünden az	136	91,9	
	Bilmiyorum	8	5,4	

Tablo 6’da Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”nda yer alan “Bugün tasarruflarınıza uygulanan yıllık faiz oranının %20 ve enflasyonun %28 olduğunu farz edin. 1 yıl sonra aynı parayla ne kadarlık alım yapabilirsiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Buna göre bugünden fazla cevabı veren 1 öğretmen varken, bugünle aynı cevabı veren 3 öğretmen, bugünden az cevabı veren 136 öğretmen, bilmiyorum cevabı veren 8 öğretmen bulunmaktadır. 40. sorunun doğru cevabı bugünden az olacaktır. Ankete katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin 136’sı (%91,9) doğru cevabı vermiştir.

Tablo 7

Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin “finansal okuryazarlık formu”nda yer alan “elif’e bugün ₺ 5.000, serra’ya da 4 yıl sonra ₺ 5.000 miras kalacağını farz edin. bu miraslara göre hangisi daha varlıklıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların incelenmesi

	Cevaplar	N	%	Toplam
41. Soru	Elif	127	85,8	148
	Serra	8	5,4	
	İkisi de aynı	2	1,4	
	Bilmiyorum	11	7,4	

Tablo 7’de Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”nda yer alan “Elif’e bugün ₺ 5.000, Serra’ya da 4 yıl sonra ₺ 5.000 miras kalacağını farz edin. Bu miraslara göre hangisi daha varlıklıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Buna göre Elif cevabı veren 127 öğretmen varken, Serra cevabı veren 8 öğretmen, ikisi de aynı cevabı veren 2 öğretmen, bilmiyorum cevabı veren 11 öğretmen bulunmaktadır. Sorunun doğru cevabı “Elif” olacaktır. Ankete katılan öğretmenlerin 127’si (%85,8) doğru cevabı vermiştir.

Tablo 8

Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin “finansal okuryazarlık formu”nda yer alan “uzun bir zaman periyodunu göz önünde bulundurursak örneğin 10 yıl; aşağıdakilerden hangisinin getirisi en yüksek oranlıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların incelenmesi

	Cevaplar	N	%	Toplam
42. Soru	Mevduat	26	17,6	148
	Tahvil	48	32,4	
	Hisse Senedi	48	32,4	
	Bilmiyorum	26	17,6	

Tablo 8’de Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”nda yer alan “Uzun bir zaman periyodunu göz önünde bulundurursak örneğin 10 yıl; aşağıdakilerden hangisinin getirisi en yüksek oranlıdır?” sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Buna göre mevduat cevabı veren 26 öğretmen varken, tahvil cevabı veren 48 öğretmen, hisse senedi cevabı veren 48 öğretmen, bilmiyorum cevabı veren 26 öğretmen bulunmaktadır. Sorunun doğru cevabı uzun vadeli yatırım aracı olan tahvildir. Öğretmenlerden 48’i (%32,4) doğru cevabı vermiştir. Soruyu doğru yanıtlayan öğretmen sayısının az olması muhasebe ve finansman öğretmenlerinin yatırım araçları hakkında fazla bilgili olmadıklarını ortaya koymuştur.

Tablo 9

Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin “finansal okuryazarlık formu”nda yer alan “aşağıdakilerden hangi seçenek hisse senedi piyasasının fonksiyonunu en iyi şekilde açıklar?” sorusuna verdikleri yanıtların incelenmesi

	Cevaplar	N	%	Toplam
43. Soru	Alıcı ve satıcının karşılaşmasını sağlar	108	73	148
	Hisse senedi getirilerini önceden bilmek	11	7,4	
	Hisse senedinin fiyatlarını yükseltmek	11	7,4	
	Bilmiyorum	18	12,2	

Tablo 9’da Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin “Finansal Okuryazarlık Formu”nda yer alan “Aşağıdakilerden hangi seçenek hisse senedi piyasasının fonksiyonunu en iyi şekilde açıklar?” sorusuna verdikleri yanıtlar gösterilmiştir. Buna göre alıcı ve satıcının karşılaşmasına imkân sağlar cevabı veren 108 öğretmen varken, hisse senedi getirilerini önceden bilmek cevabı veren 11 öğretmen, hisse senedinin fiyatlarını yükseltmek cevabı veren 11 öğretmen, bilmiyorum cevabı veren 18 öğretmen bulunmaktadır. Sorunun doğru cevabı “alıcı ve satıcının karşılaşmasına imkân sağlar” a doğru yanıt veren öğretmen sayısı 108 ve %73,0 oranındadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde teknolojinin hızlı ilerlemesi, finansal piyasalarda rekabet ve serbestliğin artması, ülkeler arasında yakınlaşma ve bilgiye erişimin hızlı olmasından dolayı kişiler finansal sistemin içerisine girmek zorunda kalmıştır. Finansal sistemin gelişmesiyle finansal ürün ve hizmetlerde çeşitlilik artmış ve bunların sonucunda çeşitli riskler de ortaya çıkmıştır.

Meydana gelen gelişmelere kişiler hazırlıksız yakalanmış ve kişilerin büyük çoğunluğu finansal ürün ve hizmetler hakkında yeteri seviyede bilgi edinememişlerdir. Finansal bilgi eksikliğinden dolayı kişilerin almış oldukları finansal kararlarda başarılı olmaları zorlaşmakta ve büyük risklerle karşı karşıya gelmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Bilgi eksikliği kişilerin geleceğe yönelik finansal plan yapmalarını olumsuz olarak etkilemekte ve finansal kararlarını sağlıklı bir şekilde alamamalarına sebep olmaktadır. Bu durum kişilerin refah seviyelerinin düşmesine neden olmaktadır. Finansal ürün ve hizmetlerde doğru tercihte bulunabilme ve kişilerin refah seviyesinin yükseltilmesini sağlamada finansal okuryazarlığın büyük rolü bulunmaktadır.

Finansal okuryazarlık, ülkelerin strateji ve politikalarını etkileyen ve onlara şekil veren bir unsur haline gelmektedir. Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası faaliyet gösteren kuruluşlar, yapmış oldukları araştırmalara göre finansal okuryazarlığın devlet politikası haline gelmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Türkiye, bu alanda yapılan araştırmaları dikkate alarak finansal okuryazarlığı eğitim sisteminin içerisinde değerlendirmelidir. Eğitim sistemimizde sadece üniversite veya ortaöğretim düzeyinde değil ilkökul döneminden itibaren kişilerin finansal eğitim almaları sağlanmalıdır. OECD'nin de sık sık dile getirdiği ve vurguladığı küçük yaşta finansal eğitim devletin politikası haline gelerek örgün eğitimin ilk basamağından başlamak üzere diğer kademelerde finansal okuryazarlık zorunlu ders olarak okutulmalıdır.

Son zamanlarda finansal sistem ve ürün çeşitliliğinin artması ve buna paralel olarak risklerin de ortaya çıkmasından dolayı kişilerin sağlıklı karar vermelerini sağlamak amacıyla finansal eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. Sadece örgün eğitim gören öğrencilere yönelik değil halkın tamamına finansal eğitimler verilerek kişiler bilinçlendirilmelidir. Finansal okuryazarlık düzeyinin artmasını sağlamak amacıyla kurulan FODER, TEB, HABİTAT vb. kuruluşlar devlet tarafından desteklenmeli ve herkesin finansal eğitim alması sağlanmalıdır. Bu kuruluşlar ile MEB arasında koordinasyon sağlanarak öğretmenlerin de finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması için finansal eğitim almaları sağlanmalıdır. Finansal eğitim ilk önce öğretmenlere daha sonra öğrenci ve ailelere verilmelidir. Öğretmenlere verilen finansal okuryazarlık eğitimi, öğrencilerin ve ailelerin finansal okuryazarlık düzeyini olumlu yönde etkileyecektir. Özellikle MEB'e bağlı okullarda "Finansal okuryazarlık kulüpleri" açılarak öğrencilerin bilinçlenmesi ve finansal okuryazarlığa olan ilgileri artırılmalıdır.

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde her türlü fırsat değerlendirilmelidir. Sadece eğitim kurumlarında değil, internet ve medya gibi kitle iletişim araçlarından da yararlanarak finansal eğitimler verilmelidir. Finansal okuryazarlık hakkında farkındalık oluşturup kişiler bilinçlendirilmelidir. Kişilerin de borç edinme, birikim yapma, emeklilik planı yapma ve piyasa dolandırıcılarına karşı kendilerini koruyabilmeleri için finansal eğitimlere katılmaları gerekmektedir.

Ekonomik sisteme katkı sağlamak amacıyla halkın tasarrufa yönelmesine yönelik teşvikler arttırılmalıdır. Devlet ve finans kuruluşları tasarrufların finansal sisteme kazandırılması için gerekli tedbirleri alarak finansal piyasalara güven duygusunu kazandırmalı ve yastık altı birikimi ekonomiye kazandırmalıdır. Bu sayede kişilerin ve işletmelerin fon ihtiyaçlarının bir kısmı karşılanırken diğer taraftan da tasarruf sahipleri yastık altı birikimlerini kârlı bir şekilde değerlendirme imkânına kavuşabileceklerdir.

Araştırmaya İstanbul ili Anadolu yakasında görev yapan 148 muhasebe ve finansman öğretmeni katılmıştır. Ankete katılanlar demografik özelliklerine göre; cinsiyet, yaş, medeni durum, hane halkı sayısı, hane halkı geliri, eğitim düzeyi, mesleki kıdemi ve okuldaki görevine göre 8 unsura göre değerlendirilmiş ve demografik özellikler ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında farklılık olup olmadığı araştırılmış olup, şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Anketi doldurarak araştırmaya destek olan 148 öğretmenin 69'u erkek, 79'u ise kadındır. Kadın sayısının fazla olmasının sebebi, öğretmenlik mesleğinde kadınların oranının yüksek olmasıdır. Ankete katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.
- Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin yaş ortalaması 31-35 yaş aralığında yoğunlaşmıştır (58 kişi %39). Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin yaş gruplarına göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık bulunmamıştır.
- Medeni duruma göre değerlendirme yapıldığında, anketi uygulayan öğretmenlerin 108'i (%73,0) evlidir. Medeni duruma göre muhasebe ve finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre yoğunluk 3 kişide (51 %34,5) toplanmıştır. Örneklemi oluşturan Muhasebe ve Finansman Öğretmenlerinin evde yaşayan kişi sayısına göre "Finansal Okuryazarlık Formu"ndan aldıkları puanlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Hane halkı gelir durumuna göre öğretmenlerin 59'u (%39,9) 8.001 ₺ üzeri gelire sahiptir ve yoğunluk burada toplanmıştır. Hane halkı gelir düzeyine göre finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı ilişki ortaya çıkmamıştır.
- Ankete katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin eğitim düzeyi incelendiğinde yoğunluk 115'i (%77,7) lisans mezununda toplanmıştır. Eğitim düzeyi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır.
- Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenleri mesleki kıdem olarak incelendiğinde yoğunluk 16 yıl ve üzerinde (64 kişi %43,2) görülmektedir. Sebebi ise son dönemlerde Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde farklı bölümlerin açılması (pazarlama, büro yönetimi, lojistik gibi) ile muhasebe ve finansman öğretmenine duyulan ihtiyacın azalmasıyla öğretmen atama sayısının düşmesinden kaynaklanmaktadır. Yapılan araştırmada mesleki kıdeme göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında farklılık tespit edilmemiştir.
- Araştırmaya katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin 137'si (%92,5) okulda öğretmen olarak görev yaparken çok azı müdür yardımcısı ve müdürlük görevini yerine getirmektedir. Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin okuldaki görevine göre finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır.
- Ankette "50.000 ₺ paranız var. Yıllık faiz oranı %10'dur. 5 yıl sonra ne kadar paranız birikir?" sorusuna muhasebe ve finansman öğretmenlerinin 54'ü (%36,5) doğru yanıtı verirken 94'ü (%63,5) yanlış cevap vermiştir. Bu sonuca göre ankete katılan öğretmenlerin büyük bölümünün basit faiz hesaplamada güçlük çektiklerini ortaya koymuştur.
- Ankette "Bugün tasarruflarınıza uygulanan yıllık faiz oranının %20 ve enflasyonun %28 olduğunu farz edin. 1 yıl sonra aynı parayla ne kadarlık alım yapabilirsiniz?" sorusuna muhasebe ve finansman öğretmenlerinin 136'sı (%91,9) doğru cevabı verirken 12'si (%8,1) yanlış cevap vermiştir.
- Ankette "Elif'e bugün 5.000 ₺, Serra'ya da 4 yıl sonra 5.000 ₺ miras kalacağını farz edin. Bu miraslara göre hangisi daha varlıklıdır?" sorusunun doğru cevabı "Elif'i, öğretmenlerin 127'si (%85,8) doğru cevaplamıştır.
- Ankette "Uzun bir zaman periyodunu göz önünde bulundurursak örneğin 10 yıl; aşağıdakilerden hangisinin getirisi en yüksek oranlıdır?" sorusuna "tahvil" doğru cevabını veren öğretmen sayısı 48'dir (%32,4). Soruyu doğru yanıtlayan öğretmen sayısının az olması muhasebe ve finansman öğretmenlerinin yatırım araçları hakkında fazla bilgili olmadıklarını ortaya koymuştur.
- Ankette "Aşağıdakilerden hangi seçenek hisse senedi piyasasının fonksiyonunu en iyi şekilde açıklar?" sorunun doğru cevabı "alıcı ve satıcının karşılaşmasına imkân sağlar" a doğru yanıt veren öğretmen sayısı 108 ve %73,0 oranındadır. Ankete katılan muhasebe ve finansman öğretmenlerinin çoğunluğu doğru cevabı vermiştir.

Araştırma sonucuna göre; Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durumu, evde yaşayan kişi sayısı, hane halkı geliri, eğitim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki görevine göre

inceleme yapıldığında finansal okuryazarlık seviyeleri arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın genel sonucuna göre Muhasebe ve Finansman öğretmenlerinin yeteri düzeyde finansal okuryazar olmadıkları ve finansal eğitim almak istedikleri tespit edilmiştir.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The author has no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors have contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Akarçay Öğüz, A. ve Tektaş, D. (2021). Muhasebe ve finansman öğretmenlerinin finansal okuryazarlık düzeyinin tespit edilmesine yönelik bir araştırma. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 4(2), 49-70, <https://doi.org/10.52059/idaacmmd.939852>

KAYNAKÇA

- Altıntaş, K. M. (2008). *Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi*. Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Bayram, S. S. (2010). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Capuano, A. & Ramsay I. (2011). *What causes suboptimal financial behaviour? An exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics, financial literacy project*. Research Report, The University of Melbourne.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal okuryazarlık* (1. Baskı). Hiperlink Yayınevi.
- Hayta, A. B. (2011). *Aile finans sistemi ilişkileri*. Gazi Kitabevi.
- Hogart, J. M. & Hilgert, M. A. (2002). Financial knowledge, experience and learning preferences: Preliminary results from a new survey on financial literacy. *Consumer Interest Annual*. 48, 1-7.
- Işık, İ. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.

- Kaderli, Y. (2016). Seçilmiş ülke örnekleriyle finansal okuryazarlığın önemi ve tasarruflar üzerindeki etkileri. *Leges Hukuk Dergisi*, 7, 92-125.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129-150.
- OECD. (2005). *Improving financial literacy analysis of issues and policies*. OECD Publishing.
- Öztürk, E. (2014). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi: süleyman demirel üniversitesi akademik personel üzerine bir uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Satoğlu, S. (2014). *Bireysel yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve türkiye uygulaması*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- SPK. (2014). *Finansal erişim, finansal eğitim, finansal tüketicinin korunması stratejisi ve eylem planları*. 28.04.2019 tarihinde <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1076> adresinden erişilmiştir.
- Borodich, S., Deplazes, S., Kardash, N., & Novzik, A. (2010). Comparative analysis of the levels of financial literacy among students in the US, Belarus, and Japan. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 11(3), 71-86.
- TCMB. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları.
- Temizel, F. (2010). *Mavi yakalılarda finansal okuryazarlık* (1. Baskı). Beta Yayınevi.
- Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-85.
- Williams, A. A. & Kehiaian, S. E. (2012). Financial literacy characteristics of chapter 13 debtors. *International Journal Of Business, Accounting and Finance*, 6(1), 142-155.

KURUMSAL YÖNETİM VE DENETİM KALİTESİNİN İŞLETME PERFORMANSINA ETKİSİ

The Effect of Corporate Governance and Audit Quality on Firm Performance

Özen AKÇAKANAT¹

Esra AKSOY²

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 01.07.2021

Kabul Tarihi: 27.07.2021

ÖZ Dünyada yaşanan şirket skandalları, işletmelerin hissedarlara ve diğer paydaşlara olan sorumluluklarına ilişkin güven ortamının giderek azalmasına yol açmıştır. Bu güvenin tekrar sağlanması ve finansal raporlamaya güvenilirlik kazandırmak açısından kurumsal yönetim ve denetim kalitesi konuları gündeme gelmiştir. Kurumsal yönetim ve denetim kalitesi tüm dünyada her geçen gün daha önemli hale gelmekte ve bu uygulamaların kullanılması işletmelerin değerini arttırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, metal eşya sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2016-2020 yıllarına ait verileri kullanarak, kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına olan etkisini incelemektir. Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, kurumsal yönetim komite toplantı sayısının aktif karlılığı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Şirketlerin, büyük denetim firmaları tarafından denetlenmesi durumunda ise özkaynak karlılıklarının pozitif yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Bununla beraber, diğer bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Denetim Kalitesi, İşletme Performansı, Panel Veri Analizi

JEL Sınıflandırması: G34, M41, M42

ABSTRACT The corporate scandals in the world have led to a gradual decrease in the trust environment regarding the responsibilities of the enterprises to the shareholders and other stakeholders. Corporate governance and audit quality issues have come to the fore in order to restore this trust and add reliability to financial reporting. Corporate governance and quality auditing are becoming more important every day all over the world and the use of these applications increases the value of businesses. The aim of this study is to examine the effect of corporate governance and audit quality on business performance by using the data of the companies operating in the Metal Goods Industry sector for the years 2016-2020. Panel data analysis was used in the study. Result of this study, it has been determined that the number of corporate governance committee meetings has a positive effect on the return on assets. It has been determined that the return on equity is positively affected if the companies are audited by large audit firms. There was no statistically significant effect of other independent variables on the dependent variables.

Keywords: Corporate Governance, Audit Quality, Firm Performance, Panel Data Analysis

JEL Classification: G34, M41, M42

¹ **Sorumlu Yazar:** Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Finans ve Bankacılık Bölümü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, ozenakcanat@sdu.edu.tr

² Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Finans ve Bankacılık Bölümü, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, esraaksoy@sdu.edu.tr

1. GİRİŞ

İşletmeler hem hissedarlarına hem de işletme ile ilgili diğer paydaşlara, finansal ve finansal olmayan bilgileri sunmakla yükümlüdürler. Bu noktada paydaşlara sunulan bilgilerin açık, kolay anlaşılabilir, güvenilir ve erişilebilir olmaları son derece önemlidir. Bu nedenle işletmeler, paydaşların güvenini elde etmek ve koruyabilmek amacıyla kurumsal yönetim anlayışı şartlarını oluşturmak ve geliştirmek durumundadırlar (Pamukçu, 2011: 134). İşletmelerin, etkin kurumsal yönetim uygulamaları ile yönetilmesi sonucu elde edebileceği başarılar ancak kaliteli denetim uygulamaları ile mümkündür. Kurumsal yönetim uygulamaları ve bu uygulamaların denetimle bütünleşmesi işletmelerin faaliyetlerinin devamlılığı ve işletme ile ilgili kesimlerin doğru, tarafsız, güvenilir bilgilere ulaşmaları açısından son derece önemlidir. Kurumsal yönetim ve kaliteli denetim, işletmelerin daha verimli çalışarak performanslarını artırmalarına yardımcı olmaktadır. Denetim, kurumsal yönetimin temel taşlarından biridir. İşletmelerde denetimin kalitesi, kurumsal yönetim ortamının güncelliğine ve gelişimine bağlıdır. Kurumsal yönetim, yöneticiler ve diğer paydaşlar arasındaki çıkar çatışmasını dengelemek için oluşturulan bir dizi uygulamaları içerir. Kurumsal yönetim anlayışının geliştirilmesinde yönetim kuruluna ve yönetim kuruluna bağlı komitelere birtakım görevler düşmektedir. Literatürde, yönetim kurulunun yapısı, yönetim kurulunu oluşturan kişilerin sayısı ve bağımsızlıkları, toplanma sıklıkları, yönetim kuruluna bağlı komitelerin yapısı, kişi sayısı, toplanma sıklıkları gibi pek çok unsur kurumsal yönetimin oluşmasında bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Denetim kalitesi ise, bir denetimin amacı mali tablolarla ilgili güvence sağlamak olduğundan, mali tabloların önemli yanlış bildirimler içermeme olasılığı olarak tanımlanmaktadır (Palmrose, 1988: 59). Kaliteli bir denetim, işletmelerde güçlü bir iç kontrol mekanizmasının, risk yönetiminin ve kurumsal yönetim kurallarının güçlendirilmesine yardımcı olacak ve böylece finansal performansa katkıda bulunacaktır (Farouk & Hassan, 2014: 2).

Bu çalışmanın amacı, kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına olan etkisini incelemektir. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak sadece kurumsal yönetimin veya denetim kalitesinin değil her iki faktörün de finansal performans üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, 2016-2020 yılları arasında metal eşya sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin, finansal performansına etkisi araştırılmıştır.

2. KURUMSAL YÖNETİM

Kurumsal yönetim, yönetimin çıkarları ile risk alan hissedarların çıkarlarını dengelemeyi amaçlayan bir dizi kurumsal düzenlemeleri içerir (Baysinger & Butler, 1985: 102). Kurumsal yönetim, bir işletmenin hak sahipleri ve kamuoyunun menfaatlerine zarar vermeyecek şekilde, mali kaynakları ve insan kaynaklarını kendine çekmesini, verimli çalışmasını ve bu sayede hissedarları için uzun dönemde ekonomik kazanç yaratarak istikrar sağlamasını mümkün kılan kanun, yönetmelik ve gönüllü özel sektör uygulamaları bileşimidir (TKYD, 2010: 12). Vekalet Teorisi, bireylerin kendi çıkarlarını maksimize etmek istediklerini öne sürmektedir. Teori bu noktada yöneticilerin, hissedarların ve diğer paydaş grupların çıkarlarına uygun olarak değil, kendi çıkarlarına ve amaçlarına göre işletmeyi yönetebileceklerini söylemektedir. Böyle bir durumda, yöneticiler ve paydaşlar arasında bir çıkar çatışması olacaktır. Vekalet Teorisi, yöneticilerin performansını izleyerek ve yönetimin hedeflerini paydaşların hedefleri ile hizalayarak oluşabilecek çatışmaları azaltmak için bir mekanizma olarak kurumsal yönetimi önermektedir (Brickley & James, 1987: 162).

Yönetim kurulunun izleme rolü, kurumsal yönetimin önemli bir bileşenidir ve yönetim kurulu, kurumsal yönetim yapısının birçok unsurundan biridir. Yönetim kurulunun, hissedarlar adına izleme işlevini yerine getirdiği varsayılmaktadır. Yönetim kurulunun izleme işlevindeki etkinliği; bağımsızlığı, boyutu ve yapısı ile belirlenir (John & Senbet, 1998: 372). Yönetim kurulu, üyeleri pay sahipleri tarafından seçilen ve esas görevi işletmenin faaliyetleri konusunda karar alan yöneticileri, pay sahiplerinin menfaatleri doğrultusunda hareket edip etmedikleri hususunda gözetleyen merci olup en önemli kurumsal yönetim mekanizmalarından biri olarak sayılmaktadır (Atılğan, 2017: 318).

Kurumsal yönetim komitesi, risk komitesi, denetim komitesi gibi komiteler çeşitli yönetim kurulu faaliyetlerinin bağımsız gözetimini sağlayarak, paydaşların (hissedarların) çıkarlarını koruyan önemli kurumsal yönetim mekanizmalarıdır. Yönetim kurulu alt komiteleri, yöneticilerin belirli sorumluluk alanlarına dikkat etmelerini sağlayan, işletmelere meşruiyet ve hesap verebilirlik getiren ve ayrıca yöneticilerin yönetim kurulu ve komite toplantılarına katılımını geliştiren bir etkiye sahiptirler. Ayrıca, yapılan araştırmalar, oluşturulan komitelerin kurumsal performans, kurumsal strateji ve temsilcilik sorunlarını azaltma üzerinde yönetim kurulundan daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermektedir. (Tao & Hutchinson, [2013](#): 85).

Türkiye’de kurumsal yönetime ilişkin yasal düzenlemeler özellikle Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ve Türk Ticaret Kanunu’da yer almaktadır. SPK’nın, Temmuz 2003’te kamuya açıklamış olduğu Kurumsal Yönetim İlkeleri, özellikle halka açık şirketler açısından önem arz etmektedir. SPK’nın 10.12.2004 tarih ve 48/1588 sayılı toplantı kararı gereğince, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)’nda işlem gören şirketlerin 2004 yılına ilişkin faaliyet raporlarından başlamak üzere, faaliyet raporlarında ve varsa internet sitelerinde söz konusu Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumuyla ilgili beyanlarına yer vermeleri uygun görülmüştür. 2003’te kamuya açıklanan ilkeler, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Kurumsal Yönetim İlkeleri’ndeki değişikliklere paralel olarak, Şubat 2005’te revize edilmiştir. Ayrıca 11.10.2011 tarihinde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğ yürürlükten kaldırılarak 03.01.2014 tarihinde Kurumsal Yönetim Tebliği (Tebliğ) yayınlanmıştır. Tebliğ’de, Kurumsal Yönetim İlkeleri (KYİ) pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri ve yönetim kurulu olmak üzere dört grupta sınıflandırılmıştır. Yönetim kuruluna ilişkin işlemler ve yönetim kuruluna bağlı komitelere ilişkin düzenlemeler dördüncü bölümde yer almaktadır. Kurumsal Yönetim İlkeleri Tebliği’ne göre, yönetim kurulu; yönetim kurulu üye sayısı her durumda beş üyeden az olmamak koşulu ile yönetim kurulu üyelerinin verimli ve yapıcı çalışmalar yapmalarına, hızlı ve rasyonel kararlar almalarına ve komitelerin oluşumuna ve çalışmalarını etkin bir şekilde organize etmelerine imkân sağlayacak şekilde belirlenir (KYT, [m. 4.3.1](#)). Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre yönetim kurulu, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşturulabilir (TTK, [m. 359/I](#)).

SPK’nın Kurumsal Yönetim İlkeleri’nde, yönetim kurulu toplantılarının şekline ilişkin şu düzenlemelere yer verilmektedir. Yönetim kurulu, görevlerini etkin olarak yerine getirebileceği sıklıkta toplanır. Yönetim kurulu başkanı, diğer yönetim kurulu üyeleri ve icra başkanı/genel müdür ile görüşerek yönetim kurulu toplantılarının gündemini belirler. Üyeler, her toplantıya katılmaya ve görüş bildirmeye özen gösterir. Yönetim kurulu toplantısına uzaktan erişim sağlayan her türlü teknolojik yöntemle de iştirak edilebilir (KYT, [m. 4.4.1](#)). Yönetim kurulu toplantılarının ne şekilde yapılacağı şirket içi düzenlemeler ile yazılı hale getirilir (KYT, [m. 4.4.5](#)). Yönetim kurulu toplantılarında gündemde yer alan konular açıkça ve her yönü ile tartışılır (KYT, [m. 4.4.6](#)).

Yönetim kuruluna bağlı komitelerin oluşturulmasına ilişkin Türk Ticaret Kanunu’nda yönetim kurulunun işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabileceği belirtilmektedir (TTK, [m. 366](#)). Kurumsal Yönetim İlkeleri Tebliği madde 4.5’te ise yönetim kurulu bünyesinde oluşturulacak komiteler açıklanmaktadır. Bu komiteler, Denetimden Sorumlu Komite, Kurumsal Yönetim Komitesi, Aday Gösterme Komitesi, Riskin Erken Saptanması Komitesi ve Ücret Komitesi olarak belirtilmiştir (KYT, [m. 4.5.1](#)). TTK’da bu komitelerden sadece Riskin Erken Saptanması Komitesinden bahsedilmektedir.

Kurumsal yönetim komitesi, şirkette kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığını, uygulanmıyor ise gerekçesini ve bu prensiplere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarını tespit eder ve yönetim kuruluna kurumsal yönetim uygulamalarını iyileştirici tavsiyelerde bulunur. Ayrıca, yatırımcı ilişkileri bölümünün çalışmalarını gözetir (KYT, [m. 4.5.10](#)). Riskin erken saptanması komitesi; şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşürebilecek risklerin erken teşhisi, tespit edilen risklerle ilgili gerekli önlemlerin alınması ve riskin yönetilmesi amacıyla çalışmalar yapmakla sorumlu olup, risk yönetim sistemlerini en az yılda bir kez gözden geçirir (KYT, [m. 4.5.12](#)). Aday gösterme komitesi, Yönetim kurulu ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilik pozisyonları için uygun adayların saptanması, değerlendirilmesi ve eğitilmesi

konularında şeffaf bir sistemin oluşturulması ve bu hususta politika ve stratejiler belirlenmesi konularında çalışmalar yapmak üzere görevlendirilmiştir (KYT, [m. 4.5.11](#)). Ücret komitesi ise, yönetim kurulu üyelerinin ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilerin ücretlendirilmesinde kullanılacak ilke, kriter ve uygulamaları şirketin uzun vadeli hedeflerini dikkate alarak belirlemek ve bunların gözetimini yapmakla sorumludur (KYT, [m. 4.5.13](#)).

Komitelerin toplanma sıklıkları ve komitelerin toplantı raporlarına ilişkin tebliğde, Komiteler yaptıkları tüm çalışmaları yazılı hale getirir ve kaydını tutar. Komiteler, çalışmaların etkinliği için gerekli görülen ve çalışma ilkelerinde açıklanan sıklıkta toplanır. Komiteler, çalışmaları hakkındaki bilgiyi ve toplantı sonuçlarını içeren raporları yönetim kuruluna sunar şeklinde hükmü yer almaktadır (KYT, [m 4.5.8](#)).

3. DENETİM KALİTESİ

Denetim kalitesinin çok çeşitli tanımlamaları bulunmaktadır, en bilinen tanımlama 1981’de DeAngelo tarafından yapılmıştır. DeAngelo’ya göre denetim kalitesi, denetçinin denetlediği finansal tablolarda var olan hata veya hile gibi bir yanlışlığı ortaya çıkarabilme ve bu yanlışlığı açıklama ihtimallerinin toplamı olarak tanımlanmıştır (DeAngelo, [1981](#): 185). Francis’e göre denetim kalitesi, çok düşükten çok yüksek denetim kalitesine kadar değişen teorik bir süreklilik olarak düşünülebilir. Denetim başarısızlıkları, kalite sürekliliğinin en altında yer alır. Bir denetim başarısızlığı iki durumda ortaya çıkar: Genel olarak kabul edilen muhasebe ilkeleri denetçi tarafından uygulanmadığında (denetim standartlarına uyum başarısızlığı) ve denetçi uygun koşullarda denetim raporu düzenleyemediğinde (denetim raporu başarısızlığı). Her iki durumda da, denetlenen finansal tablolar potansiyel olarak kullanıcılar için yanıltıcı olmaktadır (Francis, [2004](#): 346). Genel olarak, denetim kalitesi literatüründe iki ayrı ekol bulunmaktadır. Bu ekollerden birincisi, denetim kalitesini standartlara uygunluk seviyesi olarak ele alırken, diğeri ise denetlenen finansal tabloların güvence seviyesini baz alarak yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda denetimin kalitesi, denetçinin finansal tablolardaki hata veya hileleri ne kadar ortaya çıkarabildiği ve raporlayabildiği; bu sayede yönetim ile hissedarlar arasındaki bilgi farklılığını ne kadar azaltabildiği ile ölçülebilmektedir (Tritschler, [2013](#):12).

Bağımsız denetim kalitesini etkileyen faktörler, genel itibariyle denetçi ve denetim kuruluşlarıyla ilgili faktörlerdir. Ancak bunların dışında bazı faktörlerde denetim çalışmalarının kalitesi üzerinde etkili olabilmektedir. Denetim kalitesinin ölçümünde literatürde denetim firması büyüklüğü, denetim ekibi, denetim firmasının rotasyon uygulaması, denetim ücreti, denetim standartlarına uygunluk, bağımsızlık, denetim komitesi vb. gibi pek çok değişken kullanılmıştır. Bu çalışmada denetim kalitesinin ölçümünde, denetim firması büyüklüğü ve denetim komitesinin toplantı sıklığı faktörleri kullanılmış olup bu sebeple özellikle bu iki faktör üzerinde durulmuştur. DeAngelo’nun, denetim firması büyüklüğünün bağımsız denetim kalitesi ile pozitif olarak ilişkide olduğunu ortaya koymasının ardından denetim kalitesiyle ilgili yapılan çalışmalarda, denetim kalitesinin göstergesi olarak, denetim firması büyüklüğü kullanılmıştır. DeAngelo’ya göre, denetim firmaları ne kadar büyük ise o kadar kalitesi yüksek denetim hizmeti gerçekleştirmektedir. Çünkü büyük denetim firmaları, kendi müşterilerine belirli bir seviyenin aşağısında denetim hizmeti sunması halinde, diğer müşterilerini de kaybetme riski oluşmaktadır. Büyük denetim firmaları böyle bir risk almak istememektedirler çünkü bir müşteriden yalnız içinde bulunulan yıl için aldığı ücreti değil, gelecek yıllarda da tahsil etmeyi planladığı ücreti de hesaba katmaktadır. Eğer var olan müşterilerle süreklilik oluşturulamıyorsa denetçi bu durumda daha sonra müşteri bulabilmek amacıyla müşterilerin farklı taleplerini yerine getirmek zorunda kalmaktadır (DeAngelo, [1981](#): 199).

Kurumsal yönetimin unsurlarından biri olan denetim komiteleri de denetim kalitesinin ölçülmesinde kullanılan ölçütlerden biridir. Denetim komitesinin görevlerinden biri finansal raporlamayı denetlemektir. Denetim komitesinin birincil rolü, iyi bir denetimin yapılmasına yardımcı olmaktır. Bu nedenle, düzgün yapılandırılmış ve işleyen bir denetim komitesinin finansal raporlardaki hata ve hileyi azaltması ve böylece denetim kalitesini artırması beklenir. Dış denetçiler, finansal tabloların Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarına ve Uluslararası Muhasebe Raporlama Standartlarına uygun olarak adil bir şekilde oluşturulduğunu ve bu tabloların işletmenin gerçek

ekonomik durumunu ve faaliyet sonuçlarını yansıttığını doğrulamaktan sorumludur. Dış denetçinin bu doğrulaması, işletmelerin finansal tablolarına güvenilirlik katar. Bu nedenle, kaliteli bir denetimin unsurlarından biri de denetim komitesinin faaliyetleri ve etkinliğidir (Lin & Hwang, 2010: 59-60).

Denetim komitesi, kontrol ve denetleme sorumluluğunu üstlenmiş, işletmenin finansal durum açıklamalarının doğruluğunu sağlamakla görevli, iç ve bağımsız denetim faaliyetlerinde çok önemli bir rol oynayan bir yönetim komitesidir. Denetim komitesi yönetim konularında, özellikle finansal raporlama ile ilgili konularda yönetim kuruluna yardımcı olur. Bununla birlikte denetim komitesi, iç denetçilerin ve bağımsız denetçilerin denetim faaliyetlerindeki bağımsızlığı konusunda da önemli bir koruma sağlar. Denetim komitesi finansal açıklamanın geçerliliğini artıran ve finansal raporlamada şeffaflığı garanti eden bir sorumluluk ve görev çerçevesinde hareket eder. Denetim komitesi, iç ve bağımsız denetim çalışmalarının tarafsızlığı ve güvenilirliği, finansal tabloların kalitesi ve bütün bunların sonucunda işletme yatırımcılarının algısı açısından önemli bir konumdadır. Denetim komitesi, finansal tablolar ile ilgili bağımsız ve tarafsız denetim uygulamalarının ortaya koyduğu güvence seviyesini yükseltme sorumluluğu üstlenmiştir (Kılıç ve Türedi, 2020: 437-457). Denetim komiteleri, bağımsız denetçilerin bağımsızlığını destekleyen ve onlara yardımcı olan, bunun yanında işletmenin iç kontrollerinin ve dış finansal raporlama sürecinin gözlemlenmesinden de sorumlu olan seçilmiş bir idari komisyondur (Uzay, 2003: 72).

Denetimden sorumlu komite, kamuya açıklanacak yıllık ve ara dönem finansal tabloların şirketin izlediği muhasebe ilkeleri ile gerçeğe uygunluğuna ve doğruluğuna ilişkin değerlendirmelerini, şirketin sorumlu yöneticileri ve bağımsız denetçilerinin görüşlerini alarak kendi değerlendirmeleriyle birlikte yönetim kuruluna yazılı olarak bildirir. Denetimden sorumlu komite; en az üç ayda bir olmak üzere yılda en az dört kere toplanır ve toplantı sonuçları tutanağa bağlanarak alınan kararlar yönetim kuruluna sunulur. Denetimden sorumlu komitenin faaliyetleri ve toplantı sonuçları hakkında yıllık faaliyet raporunda açıklama yapılması gerekir. Denetimden sorumlu komitenin hesap dönemi içinde yönetim kuruluna kaç kez yazılı bildirimde bulunduğu da yıllık faaliyet raporunda belirtilir (KYT, m 4.5.8).

4. LİTERATÜR TARAMASI

Kurumsal yönetim ve işletme performansı arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Vafeas (1999), yönetim kurulu toplantılarının sıklığını inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Vafeas, yönetim kurulu toplantılarının sıklığının, firma değeri için önemli etkileri olabilecek bir yönetim kurulu özelliği olduğunu savunmaktadır. 1990'dan 1994'e kadar 307 firmadan oluşan bir örneklemede yönetim kurulu toplantılarının sayısını incelemiştir. Çalışmada yıllık yönetim kurulu toplantı sayısının firma değeri ile ters orantılı olduğu tespit edilmiştir.

Bhagat & Bolton (2008) çalışmalarında kurumsal yönetim, kurumsal performans, kurumsal sermaye yapısı ve kurumsal sahiplik yapısı arasındaki karşılıklı ilişkileri dikkate alarak kurumsal yönetim ve performans arasındaki ilişkinin tutarlı bir şekilde tahmin edilmesini amaçlamışlardır. Farklı kurumsal yönetim parametreleri ile oluşturulan GIM ve BCF endeksleri, yönetim kurulu üyelerinin hisse sahipliği ve CEO-Başkan ayrımı ile ölçülen kurumsal yönetim ile işletme performansının önemli ölçüde pozitif ilişkili olduğunu ve kurumsal yönetimin gelecek dönemlere ait hisse senedi getirilerine herhangi bir etkisi olmadığını bulmuşlardır.

Lin & Hwang (2010), kurumsal yönetim ve denetim kalitesi ile kazanç yönetimi ilişkisini tespit etmek için önceki yapılan 48 çalışmanın sonuçlarını meta-analiz ile incelemiştir. Kurumsal yönetim, yönetim kurulunun bağımsızlığı, yöneticilerin uzmanlığı, denetim komitesi bağımsızlığı, büyüklüğü, uzmanlığı ve denetim komitesi toplantı sayısı değişkenleri ile; denetim kalitesi ise, denetim komitesi hisse sahipliği, denetçi görev süresi, denetçi büyüklüğü, uzmanlaşma ile ölçülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre, kazanç yönetimi ile yönetim kurulunun bağımsızlığı ve uzmanlığı arasında ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Kazanç yönetimi ile denetim komitesi bağımsızlığı, büyüklüğü, uzmanlığı ve denetim komitesi toplantı sayısı. Arasında olumlu yönde bir

ilişki tespit edilmiştir. Yine çalışma sonuçlarına göre, denetçi görev süresi, denetçi büyüklüğü ve uzmanlaşma, kazanç yönetimi ile ters yönlü bir ilişkiye sahiptir.

Brick & Chidambaran (2010), 1999'dan 2005'e kadar altı yıllık bir süre boyunca firmalar için yönetim kurulu izleme faaliyetinin belirleyicilerini ve firma değeri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yönetim kurulu izleme faaliyetleri yıllık yönetim kurulu ve Denetim Komitesi toplantılarının sayısına dayanmaktadır. Yönetim kurulunun izlemesi daha yüksek olduğunda yalnızca Tobin'in Q'nun daha yüksek olacağını yönetim kurulu izlemesinin, ROA'yı etkilemediğini tespit etmişlerdir.

Şengür ve Püskül (2011), yönetim kurulu yapısı ile işletme performansı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada denetim komitesi ve kurumsal yönetim komitesi olmak üzere iki komiteye sahip olan işletmelerin 2009 yılı hisse senedi getirilerinin, bu komitelerden herhangi bir tanesine sahip olan işletmelerin hisse senedi getirilerinden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte yapılan çalışma sonucunda, yönetim kurulu üye sayısının, yönetim kurulu içerisindeki erkek üye sayısının, yönetim kurulunda icracı üye olup olmasının işletme performansını etkilediğine dair anlamlı bir sonuç elde edilememiştir.

Bansal & Sharma (2016), denetim komitesinin rolünü ve ayrıca kurumsal yönetimin bileşenlerinin (ikilik, destekleyici hissedarlık, yönetim kurulu yapısı ve yönetim kurulu büyüklüğü) firma performansına etkisini incelemişlerdir. Sonuçlar, yönetim kurulu büyüklüğü ve CEO-Başkan ikili rolünün firma performansı ile önemli pozitif ilişkisini ortaya koymaktadır. Denetim komitesi bağımsızlığının ve toplantı sıklığının firmaların finansal performansı üzerinde herhangi bir ek etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Denetim komitesi toplantılarının sıklığının ve bağımsızlığının firma performansı (ROA ve ROE) üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Atılğan (2017), yönetim kurulu üye sayısı, bağımsız yönetim kurulu üye oranı ve yönetim kurulunda kadın üye oranı ile finansal performans ilişkisini incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre, yönetim kurulu büyüklüğü ile varlık getiri oranı (ROA), öz kaynak getiri oranı (ROE) ve Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (EBITDA) arasında zayıf ve pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Yağlı (2019), yönetim kurulu çeşitliliğinin banka performansı üzerinde etkili olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Banka performansının ölçümü için ortalama aktif karlılık (ROA), ortalama özkaynak karlılığı (ROE) ile vergi öncesi kar/toplam aktifler oranları (PBT) kullanılmış olup, yönetim kurulu yapısı ile ilgili olarak büyüklük, cinsiyet, uyruk, eğitim seviyesi ile bağımsız olup olmama kriterleri dikkate alınmıştır. Araştırma sonucu yönetim kurulu büyüklüğü ile banka performansı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Buchdadi et al. (2019), yönetim kurulu toplantısı, yönetim kurulunun yöneticilerle yaptığı toplantı, yönetim kurulu toplantısına katılımın firma performansına etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada kullanılan veriler 2013-2016 yılları arasında 135 firmadan oluşmaktadır. Modelin analizinde panel veri yöntemi kullanılmıştır. Piyasa değeri bazlı performans için Tobin Q, muhasebe bazlı performansı ölçmek için de aktif karlılığını (ROA) kullanmışlardır. Sonuçlar yönetim kurulu toplantısının piyasa değeri bazlı performans üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve yönetim kurulu toplantısına katılımın muhasebe bazlı performans üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Yönetim Kurulu toplantılarının sayısı, piyasa değerine göre şirket performansını önemli ölçüde iyileştireceğini tespit etmişlerdir.

Önder ve Kavak (2019), sigorta sektöründe yer alan işletmelerin kurumsal yönetim yapılarının finansal performansa etkisi Panel Veri Tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışmada, bağımlı değişken olan finansal performans, literatürde sıklıkla kullanılan öz sermaye karlılık oranı ile ölçülmüştür. Bağımsız değişken olan şirketlerin kurumsal yönetim uygulamaları ise yönetim kurulu ve denetim komitesi yapısı ile ölçülmüştür. Analiz sonucunda Türkiye'de sigorta şirketlerinin finansal başarıları ile kurumsal yönetim yapıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Denetim kalitesi ile işletme performansı arasındaki ilişkileri ortaya koyan çalışmalar aşağıda verilmiştir.

Miettinen (2011), denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Denetim kalitesi, denetim firmasının büyüklüğü ve denetim komitesi toplantı sıklığı kullanılarak ölçülmüştür.

Çalışmada, denetim kalitesinin finansal performans üzerinde önemli ölçüde etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir.

Fooladi & Shukor (2012) çalışmalarında, kurumsal yönetim ile bağımsız denetim kalitesi ve firma performansı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada finansal performans, Tobin Q ve aktif kârlılık oranı (ROA) ile ölçülürken, kurumsal yönetim ise, yönetim kurulunun üç özelliği olan yönetim kurulu bağımsızlığı, CEO ikiliği, yönetim kurulu büyüklüğü ile ölçülmüştür. Çalışmada bağımsız denetim kalitesiyle şirket performansı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yönetim kurulu bağımsızlığı ve CEO ikiliğini TQ ile sırasıyla pozitif ve negatif ilişkiye sahip olduğunu ancak, yönetim kurulu bağımsızlığı ile CEO ikiliği ile ROA arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmada yönetim kurulu büyüklüğü ile firma performansı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit edilmiştir.

Bouaziz (2012) çalışmasında, denetim komitesinin finansal performans üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan finansal performans, aktif kârlılık (ROA) ve özsermaye kârlılığı (ROE) oranları ile ölçülmüştür. Denetim kalitesi ise, denetim komitesinin büyüklüğü, denetim komitesinin bağımsızlığı, denetim komitesi üyelerinin bilgi ve deneyimi, toplantı sıklığı ile ölçülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre denetim komite üyelerinin bağımsızlığı, denetim komitesinin büyüklüğü ve denetim komitesindeki uzman üyelerin finansal performans üzerindeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu tespit etmiştir.

Cengiz vd. (2017), bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Bağımsız denetim kalitesini dört büyük denetim firması ve denetim görüşü ile ölçmüşlerdir. Şirketlerin finansal performanslarını ise Tobin Q, Aktif Kârlılık (ROA) ve Özsermaye Kârlılığı (ROE) ile ölçmüşlerdir. Çalışma çoklu regresyon analiziyle test edilmiştir. Yapılan analize göre, genel olarak bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir.

Elewa & El-Haddad (2019), denetim kalitesinin firma performansı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma, 2010-2014 yılları arasındaki beş yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Çalışmada panel veri analizini uygulanmıştır. Bağımsız değişken olan denetim kalitesi, denetçi deneyimi (Big 4) ve denetçi bağımsızlığı (denetçi rotasyon ROT) ile ölçülmüştür. Firma performansı ise varlık getirisi (ROA) ve özkaynak getirisi (ROE) ile ölçülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre Big 4 ve ROT'un, firmanın ROA ve ROE'si üzerinde önemsiz bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın amacı doğrultusunda, kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin firma performansı üzerindeki olası etkisini incelemek için kullanılan veri seti, yöntem ve analizler aşağıdaki gibidir.

5.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, “Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları” sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2016-2020 yıllarına ait verileri kullanılarak kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına olan etkisini incelemektir. Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi kullanılmıştır.

5.2. Araştırmanın Veri Seti ve Modeli

Çalışmanın amacı metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin finansal performanslarına etkisini incelemektir. Bu doğrultuda analizi gerçekleştirebilmek için 2016-2020 yılları arasında faaliyette bulunmuş “Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları” sektöründe yer alan 32 şirketin verilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. 32 şirketin finansal tabloları, faaliyet raporları ve kurumsal uyum raporları incelenerek veri seti oluşturulmuştur. Ancak bu

sektörde yer alan 7 şirketin ilgili verilerine ulaşamamasından dolayı 25 şirketin verileri araştırma kapsamına alınmıştır. Verilere ilişkin bilgiler Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'tan elde edilmiştir (www.kap.org.tr/tr/). Çalışmanın bağımsız değişkenlerinden olan kurumsal yönetim; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu toplantı sayısı, kurumsal yönetim komitesi toplantı sayısı, riskin erken saptanması komitesi toplantı sayısı, komitelerin yönetim kuruluna sunduğu rapor sayısı ile ölçülmüştür. Çalışmanın diğer bağımsız değişkenlerinden olan denetim kalitesi ise; denetim komitesi toplantı sayısı ve denetim firması büyüklüğü ile ölçümlenmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan firma performansı Özkaynak Karlılığı (ROE) ve Aktif Karlılık (ROA) ile ölçülmüştür.

Gerçekleştirilen analizler doğrultusunda ilişkinin tespiti için Rassal Etkiler modelleri kullanılmıştır ve dirençli standart hatalara dayalı tahmin sonuçları elde edilmiştir. Analiz için elde edilen değişkenler ve analizde kullanılan tanımlayıcı kodlara ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1*Açıklayıcı Değişkenler ve Kodları*

Değişkenler	Kodlar
Bağımlı Değişkenler	
-Özkaynak Karlılığı (%) (Yıllık)	-ozs
-Aktif Karlılık (%) (Yıllık)	-aktf
Bağımsız Değişkenler	
-Yönetim kurulu üye sayısı	-ykus
-Yönetim kurulu toplantı sayısı	-ts
-Denetim firması büyüklüğü	-db
-Denetim komitesi toplantı sayısı	-kts
-Kurumsal Yönetim Kom. Top. Sayısı	-kyts
-Riskin erken saptanması komitesi toplantı sayısı	-rts
-Komitelerin faaliyetleri hakkında yönetim kuruluna sunduğu rapor sayısı	-srs

Elde edilen değişkenlerle birlikte oluşturulan modeller aşağıdaki gibi kurulmuştur.

$$\text{Model 1: } ozs_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 ykus_{it} + \beta_2 ts_{it} + \beta_3 db_{it} + \beta_4 kts_{it} + \beta_5 kyts_{it} + \beta_6 rts_{it} + \beta_7 srs_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

$$\text{Model 2: } aktf_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 ykus_{it} + \beta_2 ts_{it} + \beta_3 db_{it} + \beta_4 kts_{it} + \beta_5 kyts_{it} + \beta_6 rts_{it} + \beta_7 srs_{it} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Ozs ve aktf bağımlı değişkenleri; ykus, ts, db, kts, kyts, rts, srs, bağımsız değişkenleri ifade etmektedir. Denetim firması büyüklüğü kukla değişken olarak ele alınmış olup, şirketler dört büyük denetim firmasından biri tarafından denetleniyorsa “1”, denetlenmiyorsa “0” değeri verilerek oluşturulmuştur.

Oluşturulan Model 1 ve Model 2 için; araştırmanın yokluk ve alternatif hipotezleri aşağıda gösterildiği gibi belirlenmiştir:

H_0 : Kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerinde etkisi yoktur.

H_1 : Kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin firmaların finansal performansları üzerinde etkisi vardır.

5.3. Araştırmanın Analiz ve Bulguları

Analizde tahmincilerden hangisinin kullanılacağına karar verilmesi için bir takım testler önerilmiştir. Önerilen bu testlerin sonuçlarına göre karar verilmesi analizin daha güvenilir olmasını sağlamaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 176). Panel veri modeli kullanıldığında, klasik modelin geçerli olup olmaması daha açık bir ifade ile birim ve/veya zaman etkilerin varlığının araştırılması için F testi, Breuch-Pagan LM testi ve Olabilirlik Oranı Testi (LR) önerilmektedir.

Analizde öncelikle model tercihi için F testi, Breusch-Pagan LM (1980) ve Olabilirlik Oranı Testi (LR) uygulanmıştır. Ardından sabit etkiler tahmincisi mi ya da tesadüfi etkiler tahmincisi mi hangisinin kullanılacağına karar vermek için Hausman (1978) testi yapılmıştır.

F testi, Breusch-Pagan LM (1980), ve Olabilirlik Oranı Testi (LR) analiz sonuçları aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 2

Tahmin Modeli Belirleme Analiz Sonuçları

Model 1				
Testler	İsta.	p-değeri	Hipotez	Sonuç
F iki yönlü	6,75	0,0000	H_0 : Kesit ve zaman etkisi yoktur	Birim ve Zaman Etkisi Var
F birim	7,27	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
F zaman	0,92	0,4548	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok
LM birim	73,98	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
LM zaman	0,00	1,0000	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok
LR iki yönlü	53,53	0,0000	H_0 : Kesit ve zaman etkisi yoktur	Birim ve Zaman Etkisi Var
LR birim	52,67	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
LR zaman	0,00	1,0000	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok
Model 2				
Testler	İsta.	p-değeri	Hipotez	Sonuç
F iki yönlü	13,51	0,0000	H_0 : Kesit ve zaman etkisi yoktur	Birim ve Zaman Etkisi Var
F birim	14,75	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
F zaman	0,38	0,8235	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok
LM birim	129,36	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
LM zaman	0,00	1,0000	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok
LR iki yönlü	98,73	0,0000	H_0 : Kesit ve zaman etkisi yoktur	Birim ve Zaman Etkisi Var
LR birim	97,92	0,0000	H_0 : Zaman etkisi varken kesit etkisi yoktur	Birim Etkisi Var
LR zaman	0,00	1,0000	H_0 : Kesit etkisi varken zaman etkisi yoktur	Zaman Etkisi Yok

Doğru tahmin modelinin belirlenmesi için yapılan F, LR ve LM testlerinin sonucuna bakıldığında her iki modelin de havuzlanmış en küçük kareler ile tahmin edilmesinin uygun olmadığı görülmüştür. Böylelikle sabit etkiler ve tesadüfi etkiler tahmincileri arasında tercih yapabilmek için Hausman (1978) testi gerçekleştirilmiştir.

Hausman (1978) testi sıfır ve alternatif hipotezi aşağıdaki gibidir:

H_0 : Hata terimi bileşenleri ile bağımsız değişkenler arasında korelasyon yoktur (tesadüfi etkiler model ile tahmin yapılmalıdır).

H_1 : Hata terimi bileşenleri ile bağımsız değişkenler arasında korelasyon vardır (sabit etkiler model ile tahmin yapılmalıdır).

Tablo 3

Hausman (1978) Test İstatistikleri

	Model 1	Model 2
Ki-Kare	1,34	2,00
P-değeri	0,9873	0,9597

Tablo 3'te görüldüğü gibi test istatistiği olasılık değerleri, 0,05'ten büyüktür. Bundan dolayı %95 güven düzeyinde Model 1 ve Model 2 Hausman testi sonuçlarında sıfır hipotezi reddedilemez. Hausman testi sonucuna göre her iki modelin de tesadüfi etkiler modeli ile tahminlenmesine karar verilmiştir.

Her iki modelde de tek yönlü (birim etkisi) tesadüfi etkiler modeli kullanılarak tahmin yapılacaktır. Tesadüfi etkiler modelinin oto-korelasyon, heteroskedastisite, birimler arası korelasyon ve çoklu doğrusal bağlantı sorunlarını taşıması, regresyon tahminlerinin gerçek değerleri yansıtmama durumu ile karşı karşıya kalabilir. Bu yüzden modellerin tahminleri yapılmadan önce temel varsayım testlerinden etkinliği bozan varsayım ihlal testleri ve çoklu doğrusal bağlantı testi yapılmıştır. Etkinliği bozan varsayım ihlal testlerinden; heteroskedastisite otokorelasyon, korelasyon testleri yapılmıştır. Modeller için temel varsayım test sonuçları aşağıdaki gibidir.

Varyansların eşitlik durumunun sınanması için önerilen F testleri Gauss dağılımını temel almakta iken Levene (1960), normal dağılım varsayımının gerçekleşmediği koşullarda da dirençli bir heteroskedastisite testi önerilmiştir. Brown ile Forsythe Levene'nin önerdiği test istatistiğinde yer alan ortalama değer yerine sapan değerlere karşı dirençli bir yapı sağlayan kırılmış ortalamaya ve medyana dayalı tahmin önerilmiştir (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 251). Analizde tesadüfi etkiler modeli ile tahmin edilen modeller için önerilen heteroskedastisite varsayımı testlerinden Levene-Brown ve Forsythe (1974) testi uygulanmıştır.

Testin temel hipotezi:

H_0 : Birimler arası heteroskedastisite problemi yoktur.

H_1 : Birimler arası heteroskedastisite problemi vardır.

Tablo 4

Levene-Brown ve Forsythe (1974) Testi

Model 1		Model 2	
W0 = 1,93391876	p = 0,01255759	W0 = 2,3046430	p = 0,00212758
W50 = 0,74281765	p = 0,79567915	W50 = 1,1584758	p = 0,29875619
W10 = 1,93391876	p = 0,01255759	W10 = 2,3046430	p = 0,00212758

Levene, Brown ve Forsythe tarafından önerilen dirençli test istatistikleri (W0, W50, W10) Tablo 4'te görülmektedir. Buna göre Levene, Brown ve Forsythe'nin (W0 ve W10) (24, 100) serbestlik dereceli Snedecor F tablosu ile karşılaştırılarak “birimler arası heteroskedastisite problemi yoktur” olarak kurulan H_0 hipotezi reddedilmektedir. Böylelikle değişen varyans vardır alternatif hipotezi kabul edilmiştir.

Hata terimlerinin otokorelasyon ihlali, genel olarak iktisadi çalışmalarda çok kısıtlayıcı bir varsayım olarak bilinmektedir. Tesadüfi etkiler modelinin hata terimlerinde zamana göre korelasyon yoğun olarak karşılaşılan bir durumdur. Otokorelasyon göz ardı edilerek yapılan tahminlerde parametreler tutarlı olsa da etkin olmama durumu söz konusudur. Yani, standart hatalarda sapmalar olmaktadır. Bu nedenle, tesadüfi etkiler modelinde otokorelasyon test edilmesi önemlidir ve ihlali durumunda uygun tahmin yöntemi belirlenerek analiz yapılmalıdır (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 252-253).

Tesadüfi etkiler modellerinde otokorelasyonun kontrolü için LM ve Düzeltilmiş LM testleri uygulanabilmektedir. Model 1 ve Model 2 için uygulanacak olan testlerin sıfır hipotezi ve alternatif hipotezi şu şekildedir:

H_0 : Birimler arası otokorelasyon yoktur.

H_1 : Birimler arası otokorelasyon vardır.

LM ve Düzeltilmiş LM testi istatistikleri Tablo 5'teki gibidir.

Tablo 5

LM ve Düzeltilmiş LM Otokorelasyon Testi

Model 1	İstatistik	P değeri
LM ($\lambda=0$)	66,14	0,0000
LM _A ($\lambda=0$)	12,09	0,0005
LM (Var(u)=0, $\lambda=0$)	86,06	0,0000
Model 2		
LM ($\lambda=0$)	96,71	0,0000
LM _A ($\lambda=0$)	11,62	0,0007
LM (Var(u)=0, $\lambda=0$)	140,98	0,0000

Yapılan analiz sonucunda sırasıyla LM, Düzeltilmiş LM_A ve birleşik test LM'de “Birimler arası otokorelasyon yoktur” hipotezi reddedilmiştir. Yani otokorelasyon vardır.

Tesadüfi etkiler modelinde birimler arası korelasyonun varlığının sınanması için Pesaran tarafından önerilen Pesaran CD (2004) testi yapılmıştır.

Pesaran CD Testin temel hipotezi:

H_0 : Birimler arası korelasyon yoktur.

H_1 : Birimler arası korelasyon vardır.

Tablo 6'da birimler arasında korelasyonun varlığının sınanması için uygulanan Pesaran CD Test (2004) istatistiği sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 6*Pesaran CD (2004) Korelasyon Testi*

	Model 1	Model 2
Ki-Kare	2,552	1,190
P-değeri	0,0107	0,2342

Model 1 için yapılan test sonucuna göre, “birimler arası korelasyon yoktur” şeklinde kurulan H_0 hipotezi reddedilmektedir. Yani Model 1 için birimler arası korelasyon vardır.

Model 2 için yapılan test sonucuna göre ise, “birimler arası korelasyon yoktur” şeklinde kurulan H_0 hipotezi reddedilememektedir. Yani Model 2 için birimler arası korelasyon yoktur.

Regresyon modellerinde bulunan bağımsız değişkenler arasında doğrusal ilişkilerin olmaması ve küçük varyansa sahip doğrusal tahminciler elde edebilmek için önemlidir. Panel verinin tercih edildiği modellerde birimlerden bilgi alındığı ve incelenen gözlem sayılarının fazla olması dikkate alındığında çoklu doğrusal bağlantıların çok önemli bir sorun olmadığı düşünülmektedir. Ancak tahmin yaparken bu testin yapılması ile modelin sınanmasında fayda olduğu bilinmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2020: 259).

Analizde, çoklu doğrusal bağlantı sorununu sınamak için kullanılan testlerden biri olan varyans büyütme faktörü (VIF) değerleri ele alınacaktır.

Tablo 7*Çoklu Doğrusal Bağlantı VIF Değerleri*

Model 1		
Değişkenler	VIF	1/VIF
srs	2,42	0,412662
kyts	1,75	0,572197
kts	1,49	0,669930
rts	1,38	0,726034
ts	1,22	0,822327
db	1,18	0,847625
ykus	1,17	0,857093
Ortalama VIF	1,51	
Model 2		
Değişkenler	VIF	1/VIF
srs	2,42	0,412662
kyts	1,75	0,572197
kts	1,49	0,669930
rts	1,38	0,726034
ts	1,22	0,822327
db	1,18	0,847625
ykus	1,17	0,857093
Ortalama VIF	1,51	

Hesaplanan VIF değeri 5'ten küçük ise değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorunu yoktur. VIF değeri 5 ile 10 arasında değer aldığı anda ise orta şiddette çoklu bağlantı sorunu vardır. 10 değerinden büyük ise şiddetli çoklu bağlantı sorunu olduğu söylenebilir. Tablo 7'ye bakıldığında VIF değerlerinin 5'den küçük olduğu görülmektedir. Bu durumda modellerde yer alan değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununun olmadığını görülmektedir.

Model 1 ve Model 2 için yapılan temel varsayım test sonuçlarına bakıldığında; Model 1 için üç test sonucuna göre varsayım ihlali vardır. Model 2 için ise, iki test sonucuna göre varsayım ihlali bulunmaktadır. Bu durumda dirençli standart hatalara dayalı tahminler yapmak daha uygun olacaktır. Her iki model için de yapılan dirençli hatalara dayalı tahmin istatistikleri Tablo 8'de görüldüğü gibidir.

Tablo 8

Model 1 ve Model 2 Tahmin İstatistikleri

Model 1			Model 2		
Değişkenler	Katsayı	p değeri	Değişkenler	Katsayı	p değeri
ykus	-0,5537563	0,769	ykus	-1,121062	0,392
Ts	-0,1775155	0,273	ts	-0,0517767	0,197
db	19,00476	0,043*	db	4,873762	0,152
kts	1,683068	0,281	kts	0,1626734	0,795
kyts	0,4517664	0,603	kyts	0,36263	0,097**
rts	0,554599	0,442	rts	0,3107512	0,412
srs	0,5321283	0,478	srs	0,1765742	0,543
Cons.	-6,830626	0,701	Cons.	9,582905	0,476
$R^2 = 0.2095$			$R^2 = 0.1757$		

Not. %5 ve %10 önem seviyelerindeki anlamlılık, sırası ile * ve ** ile ifade edilmiştir.

Model 1 için analiz sonuçlarına bakıldığında, %5 anlamlılık düzeyinde, firmalar büyük denetim firması tarafından denetlendiğinde, firmaların özkaynak karlılığında yıllık % 19 oranında artış beklenmektedir. Bunun beraberinde, “yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu toplantı sayısı, denetim komitesi toplantı sayısı, kurumsal yönetim komite toplantı sayısı, riskin erken saptanması komitesi toplantı sayısı, komitelerin faaliyetleri hakkında yönetim kuruluna sunduğu rapor sayısı” açıklayıcı değişkenlerinin bağımlı değişken özkaynak karlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

Model 2 için analiz sonuçlarına bakıldığında %10 anlamlılık düzeyinde ise, kurumsal yönetim komitesi toplantı sayısı bir birim arttığında firmaların aktif karlılığında yıllık %0.36 oranında artış beklenmektedir. Diğer açıklayıcı değişkenlerin test sonuçlarına bakıldığında ise, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu toplantı sayısı, denetim firması büyüklüğü, denetim komitesi toplantı sayısı, riskin erken saptanması komitesi toplantı sayısı, komitelerin faaliyetleri hakkında yönetim kuruluna sunduğu rapor sayısı değişkenlerinin bağımlı değişken aktif karlılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Özellikle Enron, WorldCom gibi işletmelerin muhasebe skandalları sonucunda iflas etmeleri hem kurumsal yönetimi hem de denetim kalitesi konularını gündeme getirmiştir. Denetim kalitesi, şirketlerin finansal performansının sürdürülmesinde önemli bir unsur olarak hareket eder. Objektif ve kaliteli denetim, etkin işleyen piyasalar için son derece önemli olan ve aynı zamanda finansal performansı iyileştiren finansal raporların bütünlüğü ve güvenilirliğine ilişkin güvenin temelini oluşturur. Denetim kalitesi, şirketlerde güçlü bir iç kontrol mekanizmasının, risk yönetiminin ve kurumsal yönetim kurallarının güçlendirilmesine yardımcı olacak ve böylece finansal performansa katkıda bulunacaktır. Denetimin daha kaliteli olduğu ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulandığı piyasalarda sağlanacak güven ortamı, beraberinde hissedarlar, müşteriler ve kredi verenler gibi farklı finansal tablo kullanıcılarının daha sağlıklı kararlar vermesini sağlayacaktır. Kaliteli bir denetimin ve kurumsal yönetimin varlığını bilen paydaşlar, işletmeye gerek duydukları yatırım teşviklerini ve kredileri temin edecek, dolayısıyla günümüzde işletmelerin karşılaştıkları finansal sorunlar çözülecek ve işletmelerin bu kredilerle yerine getirmiş oldukları faaliyetler sonucu finansal performanslarının artması beklenecektir (Cengiz vd., 2017: 172). Bu çalışmada, metal eşya sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin 2016-2020 yılları arasındaki verileri ele alınarak kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına olan etkisi incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre %10 anlamlılık düzeyinde, kurumsal yönetim komite toplantı sayısı bir birim arttığında, şirketlerin aktif karlılığında yıllık %0.36 oranında artış beklenirken; %5 anlamlılık düzeyinde, şirketler büyük denetim firmaları tarafından denetlendiğinde, firmaların özkaynak karlılıklarında yıllık %19 oranında artış beklenmektedir. Bu sonuç, denetim kalitesinin finansal performans üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu gösteren bazı çalışmalar ile bağdaşmaktadır (Miettinen, 2011; Cengiz vd., 2017). Bununla beraber, diğer bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Brick & Chidambaram (2010), yönetim kurulu toplantı sayısının, finansal performans üzerinde etkisinin olmadığını belirtirken; Şengür ve Püskül (2011), yönetim kurulu üye sayısı ile işletme performansı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Aynı zamanda yapılan analizde, denetim komitesi toplantı sayısının şirketlerin performansı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamazken, Bansal & Sharma (2016) çalışmalarında, denetim komitesi toplantı sayılarının, şirket performansı üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Genel bir değerlendirme yapıldığında ise yapılan analiz sonuçları ile literatürde yer alan sonuçlar birbirini destekler niteliktedir.

Araştırmanın kısıtları da bulunmaktadır. Buna göre çalışmanın sadece Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları sektöründe gerçekleştirilmesi, çalışma sonuçlarının genele yayılmasına imkân vermemektedir. Yine bir diğer kısıt ise sektörde yer alan 32 şirketin tamamının verilerine ulaşamamış olmasıdır.

Çalışmadan elde edilen sonuçların, şirketlerin denetim kalitesi ve kurumsal yönetim konusundaki yaklaşımlarına yol gösterici olması beklenmektedir. Çalışma sonuçlarının ayrıca, firmaların rekabet stratejilerini gerçekleştirirken izleyecekleri adımlara da olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak ise sonuçların, şirketlerin finansal performanslarını iyileştirme yönünde yapacakları planlamada, fikir sahibi olmalarına katkı sunması beklenmektedir.

Sonraki araştırmalar için denetim kalitesi ve kurumsal yönetimi ölçmekte kullanılan farklı bağımsız değişkenler analize dahil edilerek işletme performansı üzerine etkilerinin tespit edilmesi önerilebilir.

Beyan ve Açıklama / Disclosure Statement

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The author has no conflict of interest to declare.

Finansal Destek / Funding

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

No funding to declare for this study.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı / Author Contribution Statement

Bütün yazarlar eşit düzeyde katkı vermiştir.

All authors have contributed equally.

Etik Kurul İzni / Ethics Board Approval

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

This study does not require ethics board approval.

Bu Makaleye Atıf Vermek İçin / To Cite This Article: Akçakanat, Ö. ve Aksoy, E. (2021). Kurumsal yönetim ve denetim kalitesinin işletme performansına etkisi. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 4(2), 71-86, <https://doi.org/10.52059/idaacmmd.960501>

KAYNAKÇA

- Atılğan, Ö. (2017). Yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız üye oranı ve kadın üye oranı ile finansal performans ilişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 315-354.
- Bansal, N., & Sharma, A. K. (2016). Audit committee, corporate governance and firm performance: Empirical evidence from India. *International Journal of Economics and Finance*, 8(3), 103-116.
- Baysinger, B. D., & Butler, H. N. (1985). Corporate governance and the board of directors: Performance effects of changes in board composition. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 1(1), 101-124.
- Bhagat, S., & Bolton, B. (2008). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance*, 14(3), 257-273.
- Bouaziz, Z. (2012). The impact of the presence of audit committees on the financial performance of Tunisian companies. *International Journal of Management & Business Studies*, 2(4), 57- 64.
- Breusch, T. S. & Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Brick, I. E., & Chidambaran, N. K. (2010). Board meetings, committee structure, and firm value. *Journal of Corporate Finance*, 16(4), 533-553.
- Brickley, J. A., & James, C. M. (1987). The takeover market, corporate board composition, and ownership structure: The case of banking. *The Journal of Law and Economics*, 30(1), 161-180.
- Buchdadi, A. D., Ulupui, I. G. K. A., Dalimunthe, S., Pamungkas, B. G., & Fauziyyah, Y. (2019). Board of director meeting and firm performance. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 23(2), 1-7.
- Cengiz, S., Dinç, Y. ve Güngör, S. (2017). Bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisinin incelenmesi: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 171-197.
- DeAngelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting & Economics*, 3(3), 183-199.
- Elewa, M. M., & El-Haddad, R. (2019). The effect of audit quality on firm performance: A panel data approach. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 9(1), 229-244.
- Farouk, M. A., & Hassan, S. U. (2014). Impact of audit quality and financial performance of quoted cement firms in Nigeria. *International Journal of Accounting and Taxation*, 2(2), 1-22.

- Fooladi, F., & Shukor, Z. A. (2012). Board of directors, audit quality and firm performance: Evidence from Malaysia. In *National Research & Innovation Conference for Graduate Students in Social Sciences*, December 7-9, (pp. 87-96).
- Francis, J. R. (2004). What do we know about audit quality?. *The British Accounting Review*, 36(4), 345-368.
- Hausman, J. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica*, 46, 1251-1271.
- John, K., & Senbet, L. W. (1998). Corporate governance and board effectiveness. *Journal of Banking & Finance*, 22(4), 371-403.
- Kamuyu Aydınlatma Platformu, www.kap.org.tr/tr/
- Kılıç, S. ve Türedi, H. (2020). Denetim komitesi faaliyetlerinin kurumsal yönetimdeki rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(110), 435-459.
- KYT. (2014). *T.C. Resmi Gazete* (28871, 3 Ocak 2014).
- Levene, H. (1960). *Robust tests for equality of variances*. In *Contributions to Probability and Statistics: Essays in honor of Harold*.
- Lin, J. W., & Hwang, M. I. (2010). Audit quality, corporate governance, and earnings management: A meta analysis. *International Journal of Auditing*, 14(1), 57-77.
- Miettinen, J. (2011). The role of audit quality on the relationship between auditee's agency problems and financial information quality. *Paper presented at the Department of Accounting and Finance, University of Vaasa, Finland*.
- Önder, Ş. ve Kavak, N. N. (2019). Sigorta şirketlerinde kurumsal yönetim ve finansal performans arasındaki ilişki. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 170-183.
- Palmrose, Z. (1988). Analysis of auditor litigation and audit service quality. *Accounting Review*, 63(1), 55-73.
- Pamukçu, F. (2011). Finansal raporlama ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflıkta kurumsal yönetimin önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 133-148.
- Şengür, E. D. ve Püskül, S. Ö. (2011). İMKB kurumsal yönetim endeksindeki şirketlerin yönetim kurulu yapısı ve işletme performansının değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (31), 33-50.
- Tao, N. B., & Hutchinson, M. (2013). Corporate governance and risk management: The role of risk management and compensation committees. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 9(1), 83-99.
- TKYD. (2010). *Kurumsal yönetim ilkeleri ışığında aile şirketleri yönetim rehberi*. İstanbul: Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları.
- Tritschler, J. (2013). *Audit quality: Association between published reporting errors and audit firm characteristics*. Springer Science & Business Media.
- TTK. (2011). *T.C. Resmi Gazete* (6102, 14 Şubat 2011).
- Uzay, Ş. (2003). İşletmelerde denetimin etkinliğini sağlamada denetim komitesinin (Audit Committee) rolü ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (8), 80-89.
- Vafeas, N. (1999). Board meeting frequency and firm performance. *Journal of Financial Economics*, 53(1), 113-142.
- Yağlı, İ. (2019). Yönetim kurulu çeşitliliği-finance performans ilişkisi: Türk bankacılık sektörü örneği. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(3), 565-586.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2020). *Panel veri ekonometrisi*, 5. Baskı. Beta Yayınevi.

Ayça AKARÇAY ÖĞÜZ, Dudu TEKTAŞ

MUHASEBE VE FİNANSMAN ÖĞRETMENLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN TESPİT EDİLMESİNE YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA

49

Özen AKÇAKANAT, Esra AKSOY

KURUMSAL YÖNETİM VE DENETİM KALİTESİNİN
İŞLETME PERFORMANSINA ETKİSİ

71

